

bulletinen

Årgang 22. Nr 1. 2016

Institutt for psykoterapi

Innholdsfortegnelse

Informasjon fra daglig ledelse.....	3
Faglige innlegg	
Den første Ferenczi-workshopen i Norge Tormod Knutsen.....	5
Hvor ble det av Ferenczi i Europa Tormod Knutsen.....	7
Ferenczi i America. Hans betydning for utvikling av interpersonlig og relasjonell psykoanalyse, og for oss i dag. Agnar Berle.....	18
Fra utvalg for etterutdanning.....	25
Kurs og konferanser	28
Seminarvirksomheten	29
Minneord	30
Annen informasjon	33

Kontaktinformasjon:
Postboks 4254 Nydalen, 0401 OSLO
Tlf: 22 58 17 70
E-post: sekr@instpsyk.no
Hjemmeside: www.instpsyk.no

Redaksjonen: Jan Ole Røvik (ansvarlig)
Bilder: Jan Ole Røvik

ISSN 1893-5893

Om undervisningsvirksomheten

Det er veldig hyggelig å se at vi har stor pågang av søkere til vår utdanning.

Når opptaket for seminarer med oppstart høsten 2016 nå er ferdig, blir det startet to videregående seminarer i Oslo, tre innføringsseminarer i Oslo og et innføringsseminar i Kristiansand.

Fra sykehuset i Kristiansand fikk vi allerede i 2015 en henvendelse med ønske om å starte seminar der, de så at det er i ferd med å bli mangel på psykoterapiveiledere for leger i spesialisering i psykiatri, og vår utdanning er viktig i denne sammenhengen. Et seminar ble annonsert våren 2016, men da kom det ikke tilstrekkelig mange søkere. Det er derfor gledelig at vi nå har et fullt seminar og et par på venteliste.

Min erfaring etter at jeg begynte som undervisningsleder i oktober 2014, er at det kommer flere søknader på seminarer med oppstart om høsten enn om våren. Kanskje mange assosierer høsten med nytt «skoleår».

Vi lyser alltid ut nye seminarer både vår og høst i Oslo, og i de andre regionene følger vi med på behov og ønsker og det er alltid mulig både for kandidater som ønsker utdanningen og våre lokale medlemmer å melde inn et ønske om nytt seminar. Fra Molde fikk vi et slikt ønske høsten 2014, og der startet et innføringsseminar høsten 2015.

Høsten 2015 startet også et innføringsseminar i Bergen og i Trondheim, i tillegg til Oslo.

De to videregående seminarer som starter nå, blir begge i Oslo. Vi er kjent med at flere i Stavanger er klare for videregående seminar, så vi planlegger å starte nytt seminar der våren 2017. En liten utfordring for noen kandidater der, er å finne spesielt lærereapeuter som de ikke har en alt for nær relasjon til fra før, enten privat eller yrkesmessig.

I Bodø fikk vi dessverre ikke i gang videregående seminar, det var 5 kvalifiserte søkere. Men vi var avhengige av et samarbeid med Nordlandssykehuset om dekning av utgifter til tilreisende veiledere og lærereapeuter, noe sykehuset ikke fant å kunne bidra til.

Spesielt gledelig nå i år, er det å se at mange søkere oppgir som motivasjon for å søke at de ser verdien av denne muligheten til fordypning, flere har tatt andre utdanninger, men ønsker å fordype seg videre i den psykoanalytiske / psykodynamiske teorien vi underviser om.

Det har vært jobbet lenge med ny undervisningsplan, primært for innføringsseminaret. Vi håper den nye planen kan bli vedtatt av styret denne våren.

Når dette er på plass, skal det også søkes psykologforeningen om godkjenning av vår utdanning i henhold til de nye spesialistreglene som psykologforeningen har vedtatt.

Vi ønsker å satse på rekruttering av nye medlemmer, og styret har diskutert flere tiltak for å engasjere kandidatene i instituttet arbeid. Vi har to kvelder invitert til åpent hus med servering av mat og drikke for alle kandidatene, rett etter fredagens undervisning på spesialseminarene. Dette har vært svært vellykket, god stemning og fin anledning til å bli kjent på tvers av seminargruppene. Dette kommer vi til å gjenta årlig, en eller to ganger i året.

Kandidatene har selv kommet med forslag om å være med i styrets utvalg, og styret ønsker å drøfte dette med utvalgsmedlemmene og vil også invitere til et eget medlemsmøte med drøfting av dette forslaget.

Marit Haave, undervisningsleder.

Ny administrativ leder

Mette Johansen er ansatt som ny administrativ leder ved Instituttet fra august 2016. Hun har utdannelse fra vårt institutt og er medlem fra 2003.

Hun har administrativ erfaring gjennom arbeid både som teamleder ved DPS, poliklinikkleder, avdelingsoverlege og DPS-sjef. Hun har således hatt både personalansvar og budsjett-, økonomi- og resultatansvar innen sitt område. For tiden jobber hun som avtalespesialist i psykiatri i Helse Sør-Øst med kontor i Oslo.

Velkommen!

Den første Ferenczi-workshopen i Norge.

Denne ble arrangert lørdag 21. november 2015 i Instituttets lokaler i Nydalsveien 15. Workshopen ble først kunngjort på Instituttets hjemmeside, deretter ble det sendt en invitasjon til samtlige medlemmer og kandidater.

Workshopen var tenkt som en markering av utgivelsen av boka *The Legacy of Sandor Ferenczi*, redigert av Adrienne Harris og Steven Kuchuck (2015). Denne boka hadde mange skaffet seg, og lest litt ulike deler av. I litteraturlisten til seminarene er det stort sett en artikkel av Ferenczi de fleste har hatt befatning med ("*Confusion of Tongues...*"), og alle ble oppfordret alle til å friske opp igjen denne.

Programmet var lagt opp til å være et arbeidsseminar og komme nærmere ideer og begreper som vi har arvet fra Ferenczi. Tanken er at mye av dette arbeidet skulle ta form av refleksjoner og drøfting av *vanlige kliniske problemstillinger*. I tillegg ble det to hovedbolker hvor vi vil forsøke å presentere Ferenczi gjennom den innflytelse han har hatt på amerikansk psykoanalyse og psykoterapi, særlig den interpersonlige og den relasjonelle retning, og i Europa – gjennom deler av den britiske objektrelasjonstenkingen (Balint, Winnicott m.fl.) – men også de norske tradisjonene via Trygve Braatøy og Institutt for psykoterapi.

Programmet:

09.00-09.30. Generell innledning: Ferenczi: Sentrale historiske begivenheter

09.30. Iulia Ekeberg: Klinisk vignett. Bruk av motoverføringen i psykoterapi av en mann under infertilitetsutredning og behandling. Diskusjon

10.15. Agnar Berle: Ferenczi i Amerika. Hans betydning for utvikling av interpersonlig og relasjonell psykoanalyse, og betydningen for oss i dag.

11.15: Ann Kristin Saugstad: Klinisk vignett. The Language of Tenderness – hvordan utspiller dette seg sammen med pasienten? Diskusjon

12.00 – 13.00. Lunsj med arbeid og diskusjon etter behov

13,00 –Tormod Knutsen: Ferenczis skjebne i Europa (England og Norge)

13.45: Kjetil Andre Børhaug: Gaven i psykoterapi. Diskusjon

14.30-15.00: Oppsummering og videre oppfølging av denne workshopen.

I alt var det 30 personer med på workshopen, og mange hadde reist langt. Det ble livlige diskusjoner, særlig knyttet opp til de kliniske presentasjonene.

Denne første gangen rakk vi ikke å presentere Ferenczis traumeteori og hans beskrivelser og forståelse fenomener som dissosiasjon og identifikasjon med aggressor. Noe av dette ble imidlertid berørt i de kliniske vignettene.

Ferenczi og Institutt for psykoterapi

Det er ingen tilfeldighet at det er nettopp ved Institutt for psykoterapi at denne begivenheten fant sted. Som en av de tidligste psykoanalytikere hadde Ferenczi stor innflytelse på mange senere analytikere, både i Europa og i USA. Dette blir grundig redegjort for i to forelesninger som

er gjengitt i denne utgaven av Bulletinen. Ferenczi og Freud var nære venner og utviklet psykoanalysen i gjensidig forståelse og respekt for hverandre. Der hvor Freud ble overmannet av terapeutisk pessimisme og henga seg til metapsykologien, overtok Ferenczi utviklingen av den kliniske anvendelsen av psykoanalysen. Det må bemerkes at selv om begge var utdannede leger, var Freud opptatt av nevrologi og nevrofysiologisk forskning før han utviklet psykoanalysen. Å knytte psykoanalysen til psykiatrien var og ble et smertefullt område for Freud. Hans egen erfaring innen faget var kun en kortvarig tjeneste som lege ved psykiatrisk avdeling ('galeavdelingen') på Allgemeine Krankenhaus i Wien. Ferenczi på sin side var utdannet psykiater med mange års praksis både på sykehus / anstalter og i privat praksis før han kom i kontakt med psykoanalysen, og han hadde utviklet en egen form for humanistisk psykoterapi.

Etter bruddet mellom Jung /Bleuer og Freud (1911-12), ble det viktig for Freud å slutte rekkene. Dette skjedde på to områder, både ved opprettelsen av 'Den hemmelige komiteen' og å legge større vekt på å utvikle psykoanalysen som en egen vitenskapsgren og ikke bli en del av medisinen (psykiatrien eller nevrologien). Freud knyttet til seg ikke-medisinere som skulle implementere psykoanalysen i andre fagområder. Men han trengte også Ferenczis psykiatererfaring slik at psykoanalysen kunne få et fotfeste som en klinisk disiplin. Det begynte med behandlingen av traumatiserte pasienter etter første verdenskrig, og fortsatte med å tillempe den 'klassiske' metoden til nye pasientgrupper, stort sett det som i dag betegnes som borderlinetilstander eller personlighetsforstyrrelser.

Hvorfor var det nødvendig å opprette Institutt for psykoterapi i 1962?

Selv om dette var nesten 30 år etter at Ferenczi døde, og han for lengst var erklært både gal, død og begravet for den psykoanalytiske verden, var begrunnelsen for opprettelsen av vårt institutt en gjenklang av den kamp Ferenczi førte for sine pasienters behov for psykoanalytisk terapi: Metoden måtte tilpasses pasientene og ikke motsatt, og det var behov for å modifisere og revidere den psykoanalytiske teknikken. I dag er nok dette synspunkter som er langt mindre provoserende enn de var for 50-60 år siden, og som nå bifalles i store deler av den psykoanalytiske bevegelsen.

Ferenczi er viktig for å ivareta vår egen historie, men også være retningsgivende for Instituttets videre utvikling. Derfor tok den første workshopen sikte på redegjøre for Ferenczis betydning for den interpersonlige og relasjonelle retningen i Nord-Amerika, og objektrelasjonstenkningen i Europa. De to bidragene som trykkes i denne utgaven av Bulletinen er forsøk på dette.

Tormod Knutsen

PS: Ferenczi II ble arrangert lørdag 8.april 2016. Temaene denne gang var hans traumeteori og tenkning omkring identifikasjon med aggressor. Det ble lagt vekt på kliniske presentasjoner. Bulletinen vil bringe noe av dette stoffet i neste utgave.

*Omrisset av en Ferenczi III – workshop til høsten begynner å nedfelle seg. Dette vil bli kunngjort på hjemmesiden, og medlemmer / kandidater vil bli invitert. Det mest aktuelle temaet er gjensidighet i analysen ("mutual analysis") og hva dette betyr i dag. **Så følg med!***

Tormod Knutsen:

Hvor ble det av Ferenczi i Europa?

Ferenczi var ungarsk jøde, født, oppvokst og hadde sitt virke mitt i Europa. Han ble født 7.juli 1873 i den vesle byen Miskolc i nordøstre delen av Ungarn. Ferenczi var nr.8 av 11 barn. Faren, Baruch Fränkel (1830-89) kom fra Krakow i Polen rundt 1848. Han var bokhandler, og startet en egen bokhandel i 1856. Ferenczis mor kom fra Wien. Familien behersket mange språk: Ungarsk, tysk, jiddisch og polsk. Sandor var to-språklig (tysk og ungarsk) i oppveksten og lærte seg senere engelsk og fransk. Familien bodde i det Østerriksk-Ungarske keiserriket, og jødene i Ungarn var av de som assimilerte seg mest. Faren endret derfor sitt etternavn til det ungarsk-klingende Ferenczi i 1879. Derfor er Sandor oppført med etternavnet Fränkel i synagogens fødselsregister.

Likheten til Freuds liv er der. Freud var født i Freiburg i Mähren (nå Pribor i Tsjekkia) i Østerrike – Ungarn. Familien utvandret til Wien i 1861, og det var den liberaliseringen overfor jødernes oppholds- og flyttetillatelse som gjorde det mulig for Ferenczis og Freuds familier å flytte. Mens Freuds far var mer tradisjonell, var Ferenczis foreldre opptatt av å tilpasse seg den ungarske kulturen. Mens Wien ble preget av antisemittisme (jfr. Borgermester Carl Lüger rundt århundreskiftet), var kultureliten i Budapest mer åpen for liberale ideer. Ferenczi utdannet seg som lege i Wien i 1895, og etter at han kom tilbake til Ungarn, ble han raskt en del av den kulturelle eliten med forfattere, vitenskapsmenn og leger.

Ferenczi arbeidet som lege og etter hvert psykiater ved det psykiatriske sykehuset i Budapest. Her kom han også i kontakt med mange av samfunnets utstøtte individer: Kriminelle, prostituerte, homoseksuelle, transseksuelle. Han skrev en artikkel om Rosa K, en lesbisk, transseksuell, prostituert kvinne med store personlighetsproblemer. Her forsøkte han å forstå denne kvinnen tragiske utvikling på bakgrunn av de tidlige mellommenneskelige erfaringer. Han hadde en stor vitenskapelig produksjon om ulike tema knyttet til hans kliniske virke som psykiater og generelle helsepolitiske spørsmål. Bl.a. forsøkte han å få den ungarske legeföreningen til å gå inn for å avkriminalisere homoseksualitet. Allerede i sitt virke på denne tiden viste han det som preget hele hans faglige liv etterpå: et vedvarende behov for å eksperimentere og oppøve en klinisk holdning preget av kritisk selvrefleksjon – det overordnede målet var effektiv behandling. Ferenczi så på sykdom som del av pasientens personlighet, livsførsel, kultur og seksuelliv, som måtte kureres i et samarbeid mellom lege og pasient. Han hadde et behov for intellektuell frihet. Samtidig hadde han lett for å knytte seg til karismatiske personer – noe som kom til å spille seg ut for fullt i hans forhold til Freud.

Det er viktig å merke seg at han lenge før han møtte Freud hadde en betydelig klinisk erfaring som psykiater bak seg, og hadde selv utviklet en type humanistisk psykoterapi. Han arbeidet med pasienter som etter datidens målestokk – og kanskje dagens – utgjør de minst attraktive for psykologer og psykiatere. Hans første kontakt med Freuds skrifter var at han ble bedt om å anmelde «Drømmetydning» for et ungarsk litterært magasin. Men han falt ikke for denne boken, han oppfattet den som uvitenskapelig. Derimot ble han svært fascinert av Jungs ord-assosiasjonsteknikk, og det var Jung som først introduserte Ferenczi for Freud i 1907. Og de to fant tonen med det samme, og utviklet et nært vennskap og kollegialt forhold som varte livet ut, bortsett fra

de siste få årene, hvor Freud ble mer skeptisk til Ferenczis tekniske eksperimenter og teoretiske utvikling.

Ferenczi bidrag til ettertiden kliniske psykoanalyse kan deles i fire områder:

- Hans 'pre-analytiske' arbeider, hvor han var i front med å møte utstøtte grupper og avvikere, og den humanistiske psykoterapien han utviklet
- Etter møtet med Freud: sentrale bidrag til klassisk analyse
- I en mellomperiode: Aktiv analyse. Dette kom etter at han var en av de første som begynte å interessere seg (teoretisk og klinisk) for krigsnevrosene fra 1. verdenskrig.
- Slutten: utviklingen av 'psychotherapy of tenderness', 'mutual analysis', barnet i den voksne pasienten, traumeforståelse.

De tre siste er godt beskrevet av Balint i en artikkel fra 1967, den første delen er i de siste årene blitt gjenstand for forskning, særlig fra ungarske psykoanalytikere (f.eks. Judith Meszaros, 1993, og senere)

Sandor Ferenczi og forholdet til Freud

I 1909 skrev han bl.a. om overføring og introjeksjon. Året etter fulgte han Freud til Sicilia, hvor Freud skrev «Schreber» – historien. Ferenczi hadde oppfattet at dette skulle være et gjensidig samarbeid, men Freud ville bruke ham som sekretær, som skulle skrive etter diktat. Dette nektet Ferenczi, men vennskapet holdt.

I 1911 gikk Ferenczi i bresjen for dannelsen av IPA (International Psychoanalytical Association). Fra 1913 var han med i Den Hemmelige Komiteen, en samling av Freuds nærmeste og utvalgte medarbeidere som skulle ivareta psykoanalysens vitenskapelige utvikling. Dette mente Freud var nødvendig etter bruddet med Adler og Jung årene før.

Ferenczis privatliv var ikke helt enkelt. Han hadde fra 1906 et forhold til Gizella Palos, som var gift og hadde to voksne døtre. Hennes mann nektet skilsmisse, slik ble de gift først i 1919. Men Ferenczi tok i 1911 deres datter Elma i analyse, og ble hodestups forelsket i henne. Han avbrøt den behandlingen, etter at han hadde erkjent sin kjærlighet til henne. Freud kom ham til unnsetning, og tok Elma i analyse en periode, til Ferenczis følelser hadde kjølnet såpass at han selv tok henne tilbake som pasient og avsluttet analysen. Freud mente at forholdet til Gizella var bra for Ferenczi, og var glad for ekteskapet mellom dem.

Etter første verdenskrig ble Freuds interesse mer og mer rettet mot det metapsykologiske, og hans kliniske pessimisme tiltok. Han overlot til Ferenczi å utvikle psykoanalysen videre. Det er viktig å huske på at Ferenczi nesten helt til det siste drøftet alle sine eksperimenter med Freud, var selvkritisk, og hadde evnen til å snu dersom metoden ikke gagnet pasienten. Freud støttet hans forsøk med 'aktiv analyse', og han ga en pris til Rank og Ferenczis *The Development of Psychoanalysis* i 1924, jfr. nedenfor. Men fra slutten av 20-tallet kom Ferenczi med tanker om at analytiker skulle vise 'maternal affection'. Det kom frem at Ferenczi hadde latt seg kysse av en (eller to) av sine kvinnelige pasienter, og Ferenczi utviklet en traumeforståelse, som var en videreføring av Freuds opprinnelige forføringsteori. Det var da at forholdet mellom dem kjølnet, men det kom egentlig aldri til noe brudd. Når man leser Freuds artikkel om den endelige og uendelige analysen (1937) blir en slått av hvor stor plass Ferenczi og Rank får av ham. Dette var fire år etter at Ferenczi døde av pernisiøs anemi i 1933, og 11 år etter at han, Freud og Rank møttes for siste gang.

Arven etter Ferenczi i Europa

Når jeg skal snakke om arven etter Ferenczi i Europa kommer man til et punkt hvor seleksjon er nødvendig. Ferenczi har i dag mange tilhengere over hele Europa – Norge, Sverige¹, Tyskland, Sveits, Storbritannia, Frankrike, Italia, Spania. Når jeg likevel velger å konsentrere meg om to land – England og Norge er det fordi jeg tror dette er det viktigste for oss her på Instituttet. Og også fordi Institutt for psykoterapi er en av de viktigste arvtakerne av Ferenczis ideer i Skandinavia.

Storbritannia:

Det er fire navn som fremhever seg, og som hver påvirket oppfatningen av Ferenczi i svært ulik retning:

- Ernest Jones
- Melanie Klein
- Michael Balint
- Ian Suttie

Ernest Jones (1879-1958)

var tidlig en av Freuds tilhengere i Storbritannia. Han var fra Wales, var nevrolog og psykoanalytiker, og ble mot slutten av sitt liv Freuds offisielle biograf. Jones var den første engelsk-talende psykoanalytiker og ble den ledende eksponent for denne retningen i den engelsktalende verden. Han var også president i British Psycho-Analytical Society og IPA på 1920- og 1930-tallet. I 1906 ble han anklaget for seksuelle overgrep mot to unge jenter på en skole for "mentally defective children", hvor han arbeidet som lege. I rettsaken ble han frifunnet, og historiene om overgrep ble tillagt jentenes fantasier. (*Obs. Ferenczis teoriutvikling mot slutten av 20-tallet, hvor nettopp det å ta overgrep mot barn på alvor, ble sentralt i hans traume-teori*). Han fant likevel forholdene lite akseptable i Storbritannia, og emigrerte til Canada. Jones kom tilbake til London etter første verdenskrig, og var sentral i etableringen av den britiske psykoanalytiske foreningen i 1919.

Jones ble introdusert til psykoanalysen av Carl Gustav Jung i 1907, og møtte Freud i 1909 (i USA). Han kom raskt inn i den innerste kretsen rundt Freud. Etter bruddet med Adler og Jung tok han til orde for å danne en indre krets av analytikere rundt Freud, for å ivareta psykoanalysens utvikling ('Den hemmelige komiteen'). Og hver av medlemmene bar en spesiell gullring de hadde fått av Freud. En viktig overenskomst i denne komiteen var at ingen måtte publisere psykoanalytisk materiale som kunne være kontroversielt, uten at dette på forhånd var diskutert og akseptert innad i Komiteen.

¹ Flere svenske psykoanalytikere er av ungarsk herkomst, bl.a. Ludvig Igra og Imre Szecsödy. Igra skrev om Ferenczi og Balint i sin bok «Psykoterapi og objektreasjoner» i 1983, men da underforstått som en del av den britiske objekt-relasjonelle tradisjonen. Szecsödy, som flyktet fra Ungarn i -56, skrev i 2007 en artikkel om Ferenczi som den første intersubjektivist. Den artikkelen inneholder flere unøyaktigheter og bygger delvis å forestillingen om Ferenczis tragiske utvikling som analytiker. Szecsödy selv hadde sin medisinske utdanning fra Ungarn, men oppgir ingen kjennskap til den undergrunnsanalysen som fantes i Ungarn på den tiden, som også var sterkt influert av Jung (Szecsödy 2013)

Sammensetningen av komiteen gjenspeilte maktforholdene i den tidlige psykoanalysen og hvor senteret skulle være: Wien, Budapest, Berlin eller London.

Jones' forhold til Ferenczi – og Jung - gikk parallelt med forholdet til Freud. Ferenczi og Jung var med Freud under hans reise til USA i 1909, og de møttes der. Jones gikk i psykoanalyse hos Ferenczi i 1913. Dette var relativt kortvarige analyser, som gikk i flere omganger. Mange har ment at mye av Jones' aversjon mot Ferenczi bunner seg i dette, og at den negative overføringen ikke ble analysert grundig nok (det samme som Ferenczi bebreidet Freud for når det gjaldt hans egen analyse, jfr. Freud 1937).²

Samtidig var de rivaler, både om hegemoniet over bevegelsen (dannelsen av IPA og presidentvervet), og hvem som var Freuds foretrukne. I tillegg var det et spørsmål om hvor psykoanalysens geografiske sentrum skulle ligge. De tyskspråklige organene (tidsskriftet, forlaget) lå i Wien, ledet av Rank og finansiert av en ungarer. Men fra 1920 etablerte Jones *The international journal of psycho-analysis* og også et engelskspråklig forlag i London, og disse kom etter hvert til å bli de ledende. Dette skjedde også før Hitlers maktovertagelse i 1933.

For å gjøre en kort oppsummering av Ernest Jones: Han hadde utvilsomt organisasjonsmessige talenter, men oppførte seg som en slags psykoanalysens svar på Håkon Lie (i Det norske arbeidsparti), dvs. det var liten plass for annerledes tenkende. Jeg tror Freud brukte hans egenskaper til å etablere psykoanalysen, og å gjøre kortest mulig prosess for å utelate opposisjonelle. Men han ville ikke ha ham som svigersønn (han beilet en periode for Anna Freud, noe faren så på med stor misbilligelse).

Uten Jones' spesielle "gaver" kan det være at psykoanalysen som en relativt enhetlig bevegelse ikke hadde hatt den utbredelse den har i dag. Og han organiserte emigrasjonen av 200-250 jødiske analytikere (bl.a. Freud og Anna F.) og kandidater fra Sentral-Europa til England, USA og andre oversjøiske land etter at nazismen gjorde sitt inntog. Men for mange ble han en katastrofe: Bl.a. gjaldt dette behandlingen av Wilhelm Reich og Sandor Ferenczi og deres tilhengere. Og i særdeleshet rammet dette Norge. Jones kunne arrogant utelate den Norske psykoanalytiske foreningen fra IPA i 1949 (argumentet om at kontingenten ikke var betalt!). Egentlig burde IPA kommet med en offisiell unnskyldning for dette!

Jones var også Freuds offisielle biograf, og gjorde det arbeidet som resulterte i tre tykke bind på en stort sett utmerket måte, i samarbeid med Anna Freud. De tre bindene kom i slutten av femtiårene. Det er her han kommer med utsagn som har fått flere til å oppfatte det som karakterdrap på to av sine største rivaler: Rank og Ferenczi. Om Ferenczi sier han bl.a. at hans teoretiske og kliniske utvikling de siste årene bar preg av hans latente psykose, som han mener var åpenbar da han døde (av pernisiøs anemi, hvor hjerneorganiske symptomer godt kan være tilstede i sluttfasen av sykdommen). Jones gjør også et nummer at han tillot Ferenczi å holde sitt foredrag (*Confusion of tongues*) på IPA-kongressen i 1932, mot Freuds råd. Han lovet Ferenczi å få foredraget oversatt til engelsk og trykket i *International Journal*, men dette løftet holdt han ikke. Av hensyn til Ferenczis ettermæle. Slik han selv fremstiller det. Det kom på trykk (i engelsk oversettelse) først i 1949, etter påtrykk fra Balint.

² I forbindelse med Rank-saken i 1923/ -24, hvor Jones bl.a. ble beskyldt for å ha kommet med antisemittiske kommentarer over Rank (den jødiske svindleren), skal Freud ha gått inn for at han måtte gjenoppta sin analyse hos Ferenczi. Men dette ble det aldri noe av.

Melanie Klein (1882-1960).

Hun bodde i en periode i et ungarsk-språklig strøk i dagens Slovakia. Hun giftet seg ung, fikk sitt første barn 19 år gammel, fikk ganske snart etterpå et barn til. Hun fikk aldri tatt noen utdanning på universitetsnivå. Hun levde i et ulykkelig ekteskap og fikk en depresjon som hun søkte behandling for. Og terapeuten hun søkte var den mest berømte i Ungarn, Sandor Ferenczi. Det er litt uklart når dette var, noen angir 1912, andre 1914. Ferenczi gjorde tjeneste under første verdenskrig som lege på et sykehus som behandlet krigsskader, hvor han bl.a. observerte og behandlet utallige pasienter med krigstraumer (War neurosis 1916/17). Han kom tilbake til Budapest i 1916, og Klein startet da i en ordinær analyse hos ham. Denne varte til 1919, da Ferenczi, i forbindelse med den sosialistiske revolusjonen etter krigen, ble utnevnt til professor i psykoanalyse ved det medisinske fakultet i Budapest. Men Melanie Klein følte seg truet av 'den røde terror' og flyktet ut av landet sammen med sine barn. I mellomtiden hadde hun blitt medlem av den Ungarske psykoanalytiske forening. Hun ble oppfordret av Ferenczi til å analysere barn, for på den måten å behandle seg selv (jfr. Ferenczis omtale av dette fenomenet i *Confusion of tongues*). Hun utviklet sin form for leketerapi som metode, og presenterte sine synspunkter på IPA-kongressen i 1920.

Klein var ikke den første barneanalytiker. Før krigen hadde Oscar Pfister drevet med dette, noe han kombinerte med pedagogisk opplæring av barn (s.k. pedanalyse). Hermine Hug-Hellmuth hadde drevet med barneanalyser i en tid, og hun hadde også utviklet en form for leketerapi. Anna Freud hadde startet med sin mer pedagogiske tilnærming overfor barn i Wien. Og det var nettopp dit Melanie Klein kom, noe som ble starten på et langvarig og konfliktfullt forhold mellom de to.

I Kleins teorier finnes mange spor av Ferenczis tanker. Både at den voksne pasienten har med seg "barnet" i seg, og at voksenanalyse og barneanalyse har mye til felles. Hans vektlegging av her-og-nå-situasjonen og overføringstolkninger, og også motoverføringens betydning finnes også igjen i Klein. Der hvor forskjellen er størst er på det "tekniske" planet: Ferenczi mente at man måtte tillempe teknikken i forhold til patologien, bruke mer takt, empati / støtte / tenderness, altså legge vekt på å ivareta den positive overføringen, mens Klein var mer aktiv tolkende i forhold til negativ overføring, også med 'dype tolkninger'. Teoretisk mente Ferenczi at barnet var primært objektsøkende, og at destruksjonen kom inn som et resultat av tidlig avvisning (Ferenczi 1928), selv om han også støttet Freuds oppfattelse av dødsdriftsbegrepet. Klein på sin side var mer konkretistisk i sin oppfattelse av dødsdriften, at denne er til stede i den nyfødte, aktivert av det fysiologiske stresset i forbindelse med fødsel, og at den nyfødtes relasjon til primærobjektet (mor) via projektiv identifikasjon i første rekke har som formål å nøytralisere dødsdriften. Overført til den kliniske situasjonen kan en kort si at Ferenczi er opptatt av det gode i relasjonen, at pasienten er *hjelpsøkende*, mens Klein er opptatt av det aggressive elementet, hvor pasienten nærmest kommer for å deponere sin aggresjon i terapeuten. Jeg oppfatter derfor at det er den analytiske holdningen som blir vesentlig forskjellig mellom disse to retninger.

En annen viktig teknisk forskjell blir bruken av og forståelsen av «avvik» fra den standard / klassiske analysen. Dette gjelder i hvilken grad analytiker kan være fleksibel i sin kliniske håndtering, f.eks. forlenge timen, bruk av «takt» (dvs. være forsiktig med tolkninger, vurdere om pasienten er i stand til å tåle dette), gi ekstratimer, la seg berøre (fysisk). Hvis man opererer med en driftsmodell hvor det enten er snakk om eros eller thanatos, blir slike «avvik» farlige, at man kan miste kontrollen overfor en utnyttende og destruktiv motspiller. Hvis man i sin tenkning inkluderer en relasjonell søken blir slik gratifikasjon mindre farlig og til og med svært ønskelig.

Ferenczi delte lenge Kleins (og Freuds) driftsmodell. Men grunnen til at praksisen utviklet seg så forskjellig skyldes etter mitt skjønn to forhold: Ferenczi intuitive søken etter å behandle pasienten for deres lidelser, og hans traume-teori, som skilte seg vesentlig fra Klein. Ferenczi mente at pasienten i en analyse repeterte tidlige traumer av seksuelt misbruk og neglekt. At det var faktiske hendelser i forhold til ytre omsorgsobjekter som lå til grunn for den nevrotiske utvikling, og ikke et medfødt styrkemisforhold mellom driftene, slik Klein synes å mene, og at forholdet til den virkelige mor / forelder var av underordnet betydning. (Flaskay 2012, Likierman 2012, i Szekcs-Weisz & Keve: *Ferenczi for our time*, Karnac 2012).

Klein ble headhunted til London av Jones (1925), etter at hennes analytiker i Berlin, Karl Abraham, plutselig døde. Jones trengte henne til å bygge opp det psykoanalytiske instituttet og klinikken - og som analytiker til sine egne barn. Selv om Ferenczis påvirkning var helt avgjørende for hennes utvikling, var aldri Klein noen støtte for ham eller hans etterfølgere, men så vidt jeg vet ikke aktivt fordømmende heller. Den oppgaven tok hennes mentor i London, Jones, seg av i rikt monn.

Michael Balint (1896-1970).

Balint var ungarer og elev av Ferenczi. Dvs gikk både i analyse hos ham, hadde ham som veileder og mentor. Og etter Ferenczis død fikk han oppdraget av fru Gizella Ferenczi med å ivareta hans etterlatte skrifter.

Balint het opprinnelig Mihály Maurice Bergsmann, og var sønn av en almenpraktiserende lege i Budapest. Han var av jødisk familie, men endret navnet sitt i tråd med en tradisjon om å assimilere seg med den ungarske befolkningen til Bálint Mihály, som på engelsk ble til Michael Balint. Mot sin fars vilje lot han seg døpe i den Unitariske kirke, dvs. han brøt med jødedommen. Under første verdenskrig tjenestegjorde han først ved fronten mot Russland, senere i Dolomittene. Han fullførte medisinstudiene i Budapest i 1918, og hans fremtidige kone Alice (Szekely-Kovacz, datter av en annen ungarsk psykoanalytiker, Vilma Kovacz) fikk ham til å lese Freud (*Tre seksualteorier og Totem og Tabu*). Han deltok på Ferenczis forelesninger i psykoanalyse ved universitetet i 1919. Bálint giftet seg med Alice i 1920, og de flyttet til Berlin, bl.a. for å utdanne seg ved det nystartede psykoanalytiske instituttet der. Begge to startet i læreanalyse hos Hans Sachs, 'importert' til Berlin fra Wien for kun å drive med læreanalyser. Balint arbeidet også med biokjemi, med tanke på dr.grad, og kona jobbet ved et folklore-institutt, mens begge to tok sin utdanning som psykoanalytikere.

De flyttet tilbake til Budapest etter få år, og fortsatte sine analyser hos Ferenczi, og ble viktige personer i utviklingen av psykoanalysen i Ungarn, sammen med Ferenczi, Imre Hermann og Alices mor. Den «Ungarske skolen» ble «dannet». Alice Balint var blant de første som drev med systematisk spebarnsobservasjon, og hun var svært opptatt av den tidligste mor-barn-relasjonen som hun kalte *den arkaiske kjærligheten eller primary love*, som Michael senere kalte dette fenomenet.

Alice skrev dette allerede i 1929 (utgitt på engelsk i 1939 og gjengitt i Michaels bok i 1952) om dette. I et appendix diskuterer hun og er uenig med bl.a. flere av sine ungarske kolleger (bl.a. Hermann) om det som på engelsk er kalt "dual-unity and primary (archaic) object-relation". Hun tar utgangspunkt i Ferenczis begrep 'passive object love', men går videre enn dette. Hun tenker seg muligheten av at det nyfødte barnet – lenge før dannelsen av noe jeg og egentlig ut fra id'et (etter Freuds strukturelle teori) – danner en tidlig, og svært primitiv objekt-relasjon, og at dette er en aktiv søken fra spebarnets side. Her støtter hun seg på Imre Hermanns tanker om en medfødt tilknytningsdrift. Hun mener altså at objekt-relasjonene er like gamle som deres

biologiske basis, dvs. fra fosterstadiet. Hun trekker også inn Michaels tenkning om “new beginning”, en forestilling om at analysen skal fremme en regresjon bakenfor de opprinnelige traumene for på den måten å gi pasienten muligheten til en ny start på sine objektrelasjoner (Balint A 1939). Dette var tanker som i dag er selvfølgelige, men så sent som i 1968 (i sin bok *Basic Fault*) diskuterer Michael Balint denne antagelsen om en primær objektrelasjon i forhold til Freuds begrep primær narcissisme, som han samtidig forkaster.

Som basis for denne tenkningen ligger Ferenczis kliniske – men også teoretiske tilnærming. I 1924 ga han ut en bok sammen med kollega Otto Rank om utviklingsmålene for psykoanalysen, hvor de gikk sterkt inn for en her-og-nå orientert psykoanalytisk praksis, med hovedvekt på overføringen og samspillet i den analytiske situasjonen. Denne boka ble til etter oppmuntring fra Freud selv, og han satte stor pris på den (også økonomisk – den vant en pris som Freud hadde satt opp!). Boka tok til orde for en mer emosjonell orientert psykoanalyse, i motsetning til den intellektuelt pregete tradisjonen som hadde utviklet seg til da. Denne boka vakte bestyrtelse innad i den hemmelige komiteen, som mente at den ikke var tatt med på råd før den ble offentliggjort. Senere kom den helt i skyggen av Ranks bok om Fødselstraumet (men dette er en egen historie, selv om den også i bunn og grunn handler om de helt tidlige objekt-relasjoner), og den splittelsen det førte til. Og hvor Ferenczi ‘valgte’ Freud fremfor Rank.

Ferenczi hadde siden ca 1915 drøftet med Freud muligheten for å utvikle en fylogenetisk basert psykoanalytisk teori, og i denne sammenhengen brukte de Lamarck’s arvelighetsteorier. Dette resulterte i Ferenczis bok *Thalassa – a theory of genitality*. Denne boken som Freud i sin nekrolog over Ferenczi fremhevet som hans viktigste verk. I *Thalassa* blir ‘phallus’ og ‘vagina’ forstått som kosmiske symboler, og han mener at hele livet kan forstås som en streben etter å vende tilbake til livmoren. Han sammenlikner fødselen med fylogenese – da dyrene steg opp fra vannet, og at koitus blir en slags regresjon til disse tidligste tider. Balint utvikler dette videre i en artikkel fra 1930 (*Psychosexual parallels to the fundamental law of biogenetics*), hvor han bruker denne biologiske modellen som basis for begrepet *new beginning*, som han senere knyttet til den analytiske kuren. Balint snakker også (i *Basic Fault*) om ‘the harmonius mix-up’, dvs. fosterets relasjon til omgivelsene i livmoren som en type primitiv objektrelasjon, eller som i hvert fall danner en mal for dette. Det er viktig å legge merke til at Freud på samme tid (1926) i *Inhibitions, Symptoms and Anxiety* snakker om de samme fenomenene hvor han mener opplevelse av *hjelpeløsheten* hos den nyfødte danner prototypen for senere angst. Vanligvis oppfattes dette som Freuds svar på Ranks fødselstraume-teori. Forskjellen mellom Ferenczi / Balint (og også Rank) og Freud er at sistnevnte legger vekt på at dette kun er biologiske fenomener uten psykologisk betydning, mens de andre tillegger disse tidligste stadier vesentlig psykologisk betydning.³

Ekteparet Balint bodde i Ungarn frem til 1939, da de emigrerte pga krigen og nazismen. Helst ville de til London. Jones forsøkte å spre sine ‘fiender’ mest mulig, og ville sende de til Australia. Som et kompromiss havnet de i Manchester. Men Alice døde av akutt sykdom etter noen måneder. Michael flyttet til London rett etter krigen sammen med sønnen John og sin kone nr. 2 (tidligere analysand).

Balints livsoppgave kan ses på som todelt:

- Føre arven etter Ferenczi videre

³ Ungareren Bela Grünberger – som fungerte som analytiker i Paris, har vært opptatt av narcissismen – også i det pre-natale livet.

- Men på en slik måte at han samtidig ivaretok den freudianske arven

Dette førte til mange kompromisser, særlig på det politiske planet i den britiske psykoanalytiske foreningen, som ble dominert av Jones. Foreningen hadde så vidt overlevd krigen og de teoretiske diskusjonene mellom Klein-gruppen og Anna Freud-gruppen. Mange (bl.a. Clara Thompson) mente at Balint var en opportunist som ikke tydelig nok gikk i klinsj med Jones, særlig i forbindelse med Freud-biografien, hvor Ferenczi ble demonisert. Bl.a. skal Balint ha lånt ut deler av korrespondansen mellom Ferenczi og Freud til Jones, og flere av brevene fikk han ikke tilbake igjen. Det skal ha vært de brevene hvor det tydelig kom frem at Freud favoriserte Ferenczi fremfor Jones.

Balint identifiserte seg med de uavhengige analytikerne – Winnicott, Fairbairn – i «middle group». Og som politiker opplevde han å bli president i den Britiske foreningen, og oppfattet seg som en brobygger og redningsmann i den forbindelse.

I en artikkel fra 1967 oppsummerer Balint Ferenczis kliniske utvikling. Han deler inn Ferenczis «tekniske skrifter» slik:

1. *Bidrag til den klassiske teknikken*. Dette gjaldt artikler fra 1911 og hovedsakelig frem til etter første verdenskrig, men med et par artikler utpå 20-tallet. Noen av disse artiklene: On obscene words (1911), Dirigable Dreams (1912), Stages in the development of the sense of reality (1913), On the technique of psycho-analysis (1918), The dream of the wise baby (1923). Balint understreker Ferenczis bruk av språket, viktigheten av overføring / motoverføring og betydningen av preverbalt materiale. Det er også viktig å nevne artikkel fra 1909 – Introjection and transference – selv om Balint ikke drøfter denne direkte, fordi den er helt teoretisk.
2. «*Den aktive teknikken*». Dette var en periode som varte fra 1919 til 1926, og som i starten ble oppmuntret av Freud selv. Og det er dette Ferenczis navn mest huskes for, til tross for at han selv tok et oppgjør med denne praksisen og oppfattet den som ufullstendig, til en viss grad også skadelig for pasienten, særlig med tanke på at pasienten gjennom oppfordringer om aktivitet / forbud av handlinger / uvaner kunne oppleve analysen som en repetisjon av traumer i tidlig barndom. Det er en misforståelse at det er analytiker som skal være aktiv, men at pasienten aktivt skal motarbeide motstanden i analysen. Det egentlige utgangspunktet er abstinens-regelen: avholde seg fra driftsmessig gratifikasjon (jfr. artikkelen fra 1919, hvor Ferenczi forbød den kvinnelige pasienten å ligge med bena i kors, fordi han oppfattet dette som masturbasjon under analysen).
3. *Henimot fremtidig utvikling*. Dette beskriver teknikken som Ferenczi utviklet i perioden etter 1926 (og frem til sin død i 1933). Viktige artikler her er: The elasticity of psycho-analytic technique (1928), The principles of relaxation and neo-catharsis (1930), Child-analysis in the analysis of adults (1931), Confusion of tongues between the adults and the child (1933). I tillegg satt Balint på en mengde etterlatte, tildels håndskrevne, notater / dagboksnotater, som han kalte “Notes and Fragments” (1932-33), og det som senere ble utgitt under tittelen Clinical Diary (1985). Her vektlegges den emosjonelle responsen analytiker har i forhold til pasienten, Ferenczis forsøk med «gjensidig analyse» (Mutual analysis, særlig med en pasient som senere er kjent under navnet Elisabeth Severn, og som er bevilget to kapitler i boka til Harris / Kuchuck). Andre har nevnt denne perioden av Ferenczis kliniske utvikling som hans tenderness- periode (Rachman). Og det er særlig denne delen av Ferenczis utvikling som Balint legger vekt på og som han mener vil prege den fremtidige psykoanalysen. Noe han til en viss grad har fått rett i?

Balint utviklet sin egen tenkning, men han står i en tydelig slektskap med Ferenczis tanker, men som også samtidig bærer preg av hans egen utvikling og ønske om å plassere seg innen den etablerte psykoanalytiske bevegelsen. Balint var en av de aller første som utviklet en konsekvent objektreasjonell to-persons-psykologisk teori. Det er på et område han skiller seg fra ham, og det er bruken av regresjon i behandlingen. Dette kommer frem i boka *Basic Fault* fra 1968, hvor han – etter å ha vurdert Ferenczis kliniske forsøk som til en viss grad mislykkede – prøver å skille mellom benign og malign regresjon.

Balint og medisinen.

I Norge er Balints navn i første rekke kjent blant leger i begrepet *Balint-grupper*. Dette er grupper av almenpraktiserende leger som ledes av en psykiater, og hvor hensikten er at legene gjennom diskusjon i en slik gruppe kan reflektere over sine pasienters plager ut fra en psykodynamisk tenkning. Dette kan være «vanskelige» pasienter med komplekse lidelser, psykosomatiske tilstander, men også hvordan pasienten mestrer det å leve med en sykdom, både somatiske og psykiske. Selv om Balint i liten grad nevner det, er det åpenbart at han også på dette området bygger direkte på Ferenczis tanker og ideer fra tidlig på 1900-tallet, lenge før han kom i kontakt med psykoanalysen. Balint-gruppene tar som utgangspunkt en underliggende antakelse om at motoverføringen er en helt sentral faktor når det gjelder å forstå legens behandling av sin pasient, og en gjennom å drøfte dette i en gruppe med en tilnærmet fri- assosiativ metode, kan legen få tilgang til dette. Disse gruppene ble etablert fra 50-tallet og oppover, og det var Balint sammen med sin kone (nr.3) Enid som utviklet mye av tenkningen og praksisen. De mente også at allmennlegene godt kunne arbeide psykoterapeutisk med sine pasienter, og de utviklet en egen psykoterapeutisk metode for dette (bl.a. korttidsterapi).

Ferenczis 'psykosomatiske' synspunkter ble videreført av mange andre analytikere, ved siden av Balint, også Otto Fenichel og Wilhelm Reich, som jo begge var i Norge i mellomkrigstiden – og som var av stor betydning i utviklingen av psykoanalysen i Norge på den tiden, særlig Trygve Braatøy.

Ian Suttie (1889-1935)

Suttie var skotsk lege og psykiater, utdannet seg videre til psykoterapeut ved Tavistock-klinikken, hvor han ble medlem i 1930. Hans far var almenpraktiserende lege, og Suttie vokste opp på Orknøyene, hvor faren var i praksis. Han ga ut flere artikler og en bok, *The origins of hate and love*, som utkom dagen før han døde. Han forsøkte å få inn en artikkel i *International Journal of Psycho-Analysis* i 1923, og i et brev til tidsskiftets redaktør, den ikke ukjente Ernest Jones, uttrykte han sitt credo på denne måten:

«...(he) makes it clear that he regarded love as social rather than sexual in its biological function, that it was derived from self-preservative instincts rather than the genital appetite, and that it sought responsiveness with others as its goal.... sociability is a need for love rather than an aim-inhibited sexuality, while culture interest is derived from love as a supplementary mode of companionship (to love) and not a cryptic form of sexual gratification..” (Suttie 1935, p.xxxiv)

Artikkelen ble refusert. Dette var tre år etter at Freud hadde begravet selvoppholdelsesdriftene (ego-driftene) for godt, men mente at dette bare er en sublimer form av libido. Og hvor han innførte dødsdriften i sin teori.

Men hva har dette med Ferenczi å gjøre? Det er litt uklart hvilken personlig kontakt de to hadde, men det er helt klart at Suttie hadde flere forbilder som Malinowsky, Geza Roheim (antropolog

og psykoanalytiker fra Budapest) og Ferenczi. Gjentatte ganger siterer Suttie Ferenczis ord: *“It is the psysician’s love that heals the patient!”*» Bacal (en av Kohuts medarbeidere) anser Sutties synspunkter som et epistemologisk brudd med den til da rådende psykoanalytiske teorien, og at han var forløperen for den britiske objekt-relasjonsskolen: Fairbairn, Guntrip, Winnicott og Balint. Mens Melanie Klein ses på som en overgangsfigur, med et bein i driftstenkning og et i objektrelasjonsteorien.

Bowlby trekker linjene til sine egne og Mary Ainsworths teorier (Bowlby i Suttie, 1935), og at han sammen med representantene for Budapest-skolen (Ferenczi, Herrmann, Michael og Alice Balint) satte ord på den store diskusjonen innen psykoanalysen på den tiden: Hvor mye av individets utvikling skyldes indre drifter og individets evne til å takle og bearbeide disse, og hvor mye skyldtes oppvekstmiljøet, omsorgspersonenes mangler og styrker.

Og hva med lille Norge?

Ferenczi døde i 22. mai 1933. Han ble nesten 60 år. Den norske psykoanalytiske foreningen ble dannet i oktober samme år, med Harald Schjelderup som formann, og Otto Fenichel som sekretær og den eneste godkjente læreanalytiker. Det er godt mulig at flere av de norske kjente til Ferenczi fra Berlin-tiden tidlig på 30-tallet, og noen var også utdannet i Wien og Zürich. Det var nordmenn på kongressen i Wiesbaden hvor Ferenczi avleverte sitt paper «Confusion of tongues». Men det er tvilsomt om noen av de norske var der, i alle fall er det så vidt jeg vet ingen tegn til det i litteraturen. Braatøy er den som har skrevet mest om Ferenczi. Men i sin bok fra 1954 (posthumt), virker det ikke som om han kjenner til denne artikkelen. Derimot legger han stor vekt på to andre sene artikler av Ferenczi: ‘Child in the adult’ fra 1931 og ‘Relaxation’ fra 1928. Han drøfter også Ferenczis aktive teknikk, og er svært uenig med ham der. Noe Ferenczi selv også ble etter få år.

Jeg oppfatter at Braatøy hadde to kilder for sin kunnskap om Ferenczi. Det ene er gjennom påvirkning av Fenichel og Reich. Fenichels psykosomatiske teorier, særlig hans oppfatning av organ nevroses, bygget direkte på Ferenczi (Ferenczi: ‘Pathonevrosen’). Reichs psykosomatiske teorier, og Braatøys egen opptatthet av relaksasjon brakte ham i kontakt med Ferenczis tenkning. Ferenczi var i stor grad opptatt av betydningen av kroppsbevegelser, kroppsstillinger, gestikulering, stemmemodulering o.l. (Lorand, etter Likierman 2012), og så på dette som uttrykk for overføringen, også lenge før Reich og Fenichel var det. Opptatthet av disse *formale sider* av psykoanalysen, som mange mener er et kjennetegn for norsk psykoanalyse (Anthi & Haugsgjerd 2013), ble ‘oppfunnet’ langt bortenfor våre grenser. Men de overlevde kanskje i større grad i Norge takket være innflytelsen av Reich, Fenichel og Braatøy.

Braatøy er opptatt av legen som analytiker. Her tilkjennegir han tanker som Ferenczi allerede kom med 50 år tidligere, at noe av det viktigste er legens forhold til pasienten. Disse tankene kommer samtidig som Balint presenterer sine i England, uten at de to refererer til hverandre.

Den andre påvirkningskilden Braatøy ser ut til å ha vært utsatt for, er ideene til de interpersonlige og neo-freudianske retningene i USA etter krigen. Han var som kjent tilknyttet som læreanalytiker ved Topeka-instituttet i Kansas i tre år (1949-51). Ferenczi sto på den tiden sterkere i en del miljøer i USA etter krigen enn i Europa. Braatøy var opptatt av kjærligheten som basis for psykoterapi, det er nesten som å sitere Ferenczi, jfr. det jeg sa om Suttie i stad. Sannsynligvis er han også påvirket av den Rank’ske tradisjonen i USA uten at han direkte gir dette til kjenne.

Braatøy døde før denne boka kom ut. Hans betydning for psykoanalysen i Norge ble helt overskygget av den norske foreningens ambisjon om å bli gjenopptatt i IPA, men da måtte man tilpasse seg til den rådende tenkningen.

Ferenczi har kommet inn i norsk psykiatri gjennom Braatøy og hans etterfølgere, f.eks. Thaulow, gjennom å arbeide for at legene og psykologene i psykiatrien skulle få en utdanning i psykoterapi.

Og her er vi ved dannelsen av Institutt for psykoterapi, selv om Ferenczis navn ikke var fremtredende. Når jeg sjekker i Alnæs og Johnsons tre-binds-verk om Psykoterapi (utgitt slutten av 60- og begynnelsen av 70-tallet) er Ferenczi nevnt i to kapitler. Det ene er Dahls lange monografiliknende oversikt om interpersonlig psykoanalyse i USA. Det andre er Ugelstads kapittel om den eksistenzialanalytiske tradisjonen, særlig gjennom påvirkning av Medard Boss. Og dette var aktuelle strømninger i den tiden Instituttet ble dannet (jfr. Holm et al. i jubileumsboken).

Og nå er vi kommet til målet for dette foredraget:

En viktig del av vår egen arv er basert på ulike deler av Ferenczis tenkning – og ikke minst kliniske erfaringer: Det å tilpasse psykoanalysen til pasientens behov. Være smidig, vise takt, ta hensyn til en helhetlig vurdering, at terapi ikke bare er tolkninger. Og betydningen av motoverføringen og det egalitære perspektivet i den terapeutiske relasjonen. I Norge er det Institutt for psykoterapi som i første rekk står for en slik holdning. Selv om det i litteraturen som brukes på seminarene i svært liten grad inneholder originalt stoff av Ferenczi – med unntak av 'Confusion of tongues'.

Når Ferenczi diskuteres i psykoanalytiske fora kommer raskt innvendinger mot hans tvilsomme personlige habitus og grenseløse praksis. Det er som om Jones' karakteristikk fortsatt lever i beste velgående. Ferenczi var ingen profet, men en av de tre genier i den tidligste psykoanalysen: De to andre var Freud og Rank. Og som disse to gjorde han sine feil. Men takket være hans kliniske eksperimenter bidro han til en videreutvikling den psykoanalytiske teknikken, og psykoanalysen ville aldri ha vært den samme uten.

Agnar Berle:

Ferenczi i Amerika. Hans betydning for utvikling av interpersonlig og relasjonell psykoanalyse, og for oss i dag.

Sándor Ferenczi var antagelig den av Freuds disipler som sto Freud nærmest, men i de siste leveårene frem til hans død 59 år gammel kjølnet forholdet betraktelig på grunn av en del av Ferenczi's synspunkter både når det gjaldt forståelse av psykopatologi og behandlingssmessig teknikk. Når det gjelder forståelse av psykopatologi var det særlig at han mente at mye av opphavet til nevrosener var traumer. Dette kommer klart frem ved publiseringen av "Confusion of tongues between adults and the child". Freud oppfordret ham til å unnlate publisering av denne både i muntlig og skriftlig form. Det ble nok oppfattet som en trussel mot libidoteorien og ødipuskomplekset som for Freud var helt nødvendige begreper selv om han i sin tidligste tenkning også betraktet traumer som utgangspunktet for nevrosener. Det å vokte om libidoteorien og ødipuskomplekset forble kanskje det viktigste for Freud. På det teknisk behandlingssmessige området var det særlig Ferenczis eksperimentering med gjensidig analyse der terapeut og pasient skiftes om rollene som vakte Freuds skepsis selv om han på et visst tidspunkt formaner de skarpeste kritikerne om å avstå fra fordømmelse og se hva som kunne komme ut av det. Det virker også som at Freud etter hvert mistet mye av troen på psykoanalyse som behandlingsform for annet enn nevrosener.

Elastisitet, empati og (objekt)relasjoner

Ferenczi, derimot, var opptatt av å utvikle psykoanalytisk terapi som redskap også for mer alvorlig psykopatologi og å finne ut mer om faktorer som kunne øke effektiviteten av psykoanalytisk behandling. Det var særlig to begreper som ble sentrale i den sammenheng; elasticitet og empati. Men i motsetning til andre som utviklet avvikende tanker fra Freuds teser vedrørende teori og behandlingsteknikk som f.eks Adler, Jung og andre, skapte Ferenczi ikke sin egen skoleretning og forble et sentralt medlem av IPA. Senest året før han døde ønsket Freud at han overtok som leder av IPA. Ferenczi avsto dette, både pga av at han ønsket å bruke all sin tid til klinisk virksomhet, og at han sannsynligvis begynte å merke at helsen sviktet.

Han var gjennom hele sin karriere som psykiater og psykoanalytiker en lekende og eksperimenterende person. Ferenczi har betydd svært mye for utviklingen av psykoanalysen selv om han etter sin død ble erklært som kjetter og sinnssyk av psykoanalysens ortodokse miljøer. De klareste spor av hans virke kan man finne i britisk objektrelasjonstenkning med Fairbairn, Winnicott og spesielt Balint i spissen og i den amerikanske interpersonlige tradisjonen, samt den relasjonelle retningen som vokste frem fra 1980-årene i USA etter at boken "Object Relations in Psychoanalytic Theory" av Jay Greenberg og Stephen Mitchell utkom i 1983. Tidligere hadde miljøet ved Chicago University ved Franz Alexander som selv om han holdt fast på libidoteorien videreført deler av Ferenczis syn på behandlingsteknikk. Også Heinz Kohut som var sentral grunnlegger av selvpsykologien viser også spor av Ferenczis tenkning etablerte seg i miljøet ved Chicago University. I tillegg kom også Carl Rogers som uten å tilhøre det psykoanalytiske miljøet arbeidet der med "Client-Centered Therapy," synes å ha vært påvirket av Ferenczi. Jeg skal prøve å si noe om utviklingen i Amerika (USA) og påvirkningen fra Ferenczi.

Ferenczi og den interpersonlige tradisjonen i USA

I begynnelsen var interessen for Ferenczis tenkning størst i utviklingen av den Interpersonlige tradisjonen hvis viktigste grunnleggere var H.S. Sullivan, Clara Thompson, Karen Horney, Frieda Fromm-Reichmann og Erich Fromm. Nøkkelpersonen for integreringen av Ferenczis arbeider i den Interpersonlige tradisjonen var Clara Thompson. Hun arbeidet i Washington blant annet sammen med Harry Stack Sullivan og var en av grunnleggerne av Washington-Baltimore Psychoanalytic Society og av American Psychoanalytic Association. Sammen med Sullivan, Erich Fromm, Frieda Fromm-Reichmann stiftet hun William Alanson White Institute for Psychoanalysis and Psychotherapy i New York; til å begynne med som en filial av Washington School of Psychiatry, men etter hvert selvstendig og hovedsete for utviklingen av den interpersonlige tradisjonen. Også Karen Horney er regnet som en av pionerene i den interpersonlige tradisjonen, men hun valgte å starte sitt eget utdanningsinstitutt, antagelig ut fra en konflikt med Fromm. Etter at Sullivan døde overtok Thompson ledelsen av William Alanson White Institute og beholdt den inntil sin egen død i 1958.

Sullivan og Thompson

Den interpersonlige bevegelsen innen psykoanalysen er ingen skoleretning med felles teser når det gjelder teori og terapeutisk teknikk bortsett fra en enighet om at mennesker som personer og psykopatologi må forstås ut fra de interpersonlige erfaringer og forhold de har vært i og lever i inkludert samfunnskulturen man befinner seg i. De distanserer seg også fra Freuds tenkning om driftenes skjebne i personlighetens utvikling og psykopatologi. Som jeg tidligere har nevnt; forut for etableringen av White-instituttet arbeidet Clara Thompson i Washington sammen med Sullivan. Ferenczi besøkte Amerika og Washington og hadde noen korte møter med Sullivan, men utover det hadde de senere ikke direkte kontakt. Det virker imidlertid som de begge var godt orientert om hverandres arbeider. Det var på den tiden hun fikk råd av ham om å starte i psykoanalyse hos Ferenczi i Budapest. Han var den eneste analytiker i Europa som Sullivan hadde tillit til fordi han var mindre ortodoks i sin tenkning enn de andre. I løpet av siste halvdel av tyvetallet og begynnelsen av trettitallet var hun i to perioder Ferenczis analysand og elev i Budapest fram til hans sykdom gjorde det umulig for ham å arbeide. Hun var også en av de tre som Ferenczi bad om å besøke ham på dødsleiet våren 1933 før han gikk bort av pernisiøs anemi. Thompson kunne være både en krevende og spesiell person. Edgar Levenson gikk sammen med Arthur Feiner, den senere mangeårige redaktør av tidsskriftet *Contemporary Psychoanalysis*, en periode i veiledning hos henne og forteller om sin opplevelse av dette. Hun sa svært lite og overlot til disse to kandidatene å stå for mesteparten av praten, men stilte av og til noen spørsmål. Mesteparten av tiden satt hun lyttende og klødde seg på den ene albuen mens hun så ut i luften. Levenson skriver at han følte det som ørneungen som ikke ville fly og moren løser dette ved å plassere klørne rundt ungen og fly et stykke før hun slipper ungen fra stor høyde. Enten så greide ungen å bruke vingene og fly eller så falt den til jorden. På mange måter ble hun en brobygger mellom sin egen klassiske utdanningsbakgrunn og Sullivans, Fromms og Fromm-Reichmanns tenkning samt påvirkningen fra Ferenczi. Dette ser man til dels i hennes bok fra 1950 *Psychoanalysis, evolution and development*. Da jeg studerte psykologi på 60 tallet var det amerikansk egopsykologi både i USA og her i Norge som ennå dominerte mye av psykoanalytisk tenkning, men allikevel var de to første bøkene om psykoanalytisk tenkning som vi leste nettopp Thompsens bok samt Franz Alexanders "Fundamentals of Psychoanalysis", altså bøkene til to dissidenter. Jeg kommer tilbake til Aleksander litt lenger ute i manuskriptet. Sullivan var som sagt positiv til Ferenczi. Det samme gjaldt Fromm, som etter klassisk Freudiansk utdanning ble mer og mer opptatt av samfunnskulturen og den påvirkning den hadde på

enkeltindivider og grupper. Mens Sullivan var opptatt av at individet måtte tilpasse seg det samfunn som omgav en, var Fromm marxist, og prediket revolusjon og kunne være både konfronterende og krass. Han hadde også liten erfaring med dårlige pasienter. Her ser vi litt av spennvidden innenfor den interpersonlige tradisjonen: På den ene siden adaptasjon, på den andre siden opprør og revolusjon. Sullivan arbeidet mest med alvorlig psykopatologi som schizofrene og svært alvorlige tvangslidelser. Over for dem var han mild og empatisk, men kunne være både uempatisk og provoserende overfor hysterikere. Når det gjaldt alvorlig psykopatologi møttes mye av Ferenczis og Sullivans tenkning.

Psykoanalytisk situasjon som interaksjon mellom to mennesker

Men hva hadde Thompson med seg fra tiden hos Ferenczi? I et tilsvar i Contemporary Psychoanalysis skriver hun: "Jeg tror at Ferenczi pekte på ting det var behov for å vektlegge i den analytiske verden. Han var den eneste personen i Europa på den tiden som så noen av dem og hadde mot til å formulere dem. Jeg har funnet to av hans ideer av stor verdi: Det at den analytiske situasjon er en menneskelig situasjon involverer som interaksjon mellom to personligheter, og at ingen terapeutiske resultater er mulig med mindre pasienten føler seg og blir akseptert av analytiker. Ferenczi var stimulert til å tenke langs denne linjen som en reaksjon mot den økende ideen om den passive – ikke reagerende analytiker som bare er et speil der pasientens følelser blir reflektert. Han følte at en slik holdning hos analytiker tenderer til å produsere intellektuelle analyser der ingen virkelig endring skjer i pasienten. Han følte at den økende pessimismen om helbredelse gjennom psykoanalyse var et resultat av disse sterile intellektuelle analysene og han forsøkte å finne måter til å gjøre analysene mer livlige og levende. Han trodde at pasienten er syk fordi han ikke er blitt elsket og han trenger en positiv opplevelse av aksept, det vil si kjærlighet. Ferenczi ble overbevist om at den virkelige personligheten til analytiker spiller en rolle i den terapeutiske prosessen; at hans blinde flekker, tilkorkomninger, men også positive kvaliteter blir intuitivt følt av pasienten. Det å innrømme overfor pasienten menneskelig feilbarhet hos analytiker er et avvik fra vanlig standard analytisk praksis. Det var viktig for Ferenczi å gi pasienten ny opplevelse av en person som pasienten opplever som en autoritet på bakgrunn av barndommens foreldreimagoer.

For Ferenczi var det helt sentralt å utvise smidighet og elastisitet i sin holdning og tilpasse behandlingen etter pasientens person og problemer.

Overføring / motoverføring og moderne interpersonalister

Han var sterkt opptatt av overføring/ motoverføring. I motsetning til den gjengse oppfatningen av overføring som motstand opplevde han at det kunne dreie seg om en opplevelse som hadde dekning i virkeligheten, og at ved å fordype seg i å studere sin egen motoverføring kunne analytiker finne ut mye om pasienten. Den mest profilerte interpersonalist gjennom de siste 40 årene er antakelig Edgard A. Levenson. Han sier klokelig om forholdet mellom pasient og terapeut og det som utspiller seg i dyaden: Terapeuten blir del av problemet han forventes å løse. Problemet blir terapeuten og ikke foreldrene og familien. For Levenson blir dette en uunngåelig realitet og kan bare løses gjennom et gjensidig arbeid med å utforske fenomenet. Interpersonalister kaller dette arbeidet co-participant inquiry. Ferenczi pekte på behovet for fleksibilitet fra terapeuten side. Levenson hevder at dersom pasienten skal forandre seg må terapeuten forandre seg, fordi det er uunngåelig for terapeuten å ikke falle inn i pasientens relasjonelle matrise og derfor må oppdage seg selv der. La meg nevne et eksempel fra egen praksis for drøyt 30 år siden: Pasienten en ung mann med en svær tvangsnevrose som hadde preget ham i 7 år før han ble min pasient. Før det hadde all slags tiltak vært iverksatt, innleggelse

i psykiatrisk sykehus, maratontimer hos familielegen som forsøkte å overtale ham til å motstå symptomene som dominerte hans og familiens liv 17 timer i døgnet. Etter første konsultasjon hos meg etablerte han et mønster der han kom 20 minutter for sent til hver time. Jeg spurte etter hvert om han hadde noen tanker om hva det kunne komme av at selv om det var ulike grunner til at han kom for sent, så var det allikevel omtrent nøyaktig 20 minutter hver gang. Med et blikk som var uten interesse trakk han på skuldrene og sa at nei men jeg vil vel skjønne det når det blir bevisst. I timene satt han mye og halvsov. Slik fortsatte det i nesten ett år. Så en dag skjedde noe nytt. Jeg hadde da en tid begynt å ta en kopp kaffe i en kafé på andre siden av gaten i stedet for å sitte og vente på ham på kontoret, men passet på å være tilbake i god tid før han kom. En dag da jeg kom tilbake til kontoret sto han og ventet på meg utenfor kontordøren. Etter at vi hadde satt oss fortalte han at han hadde hatt et ærend i nærheten. Jeg var taus en stund, så sa jeg: "Jeg har sittet og grublet litt og tror at jeg er blitt så vant til at du kommer 20 minutter for sent og tror at jeg har begynt å tenke på disse 20 minuttene som om det er min egen tid og ikke din". Noen få konsultasjoner senere kommer han med et forvirret uttrykk i ansiktet og sier at han satt på en kafé og så legger han plutselig merke til at han ser på klokken for å komme til den vanlige tiden, altså 20 minutter etter avtalt tid. Dette ble et vendepunkt. Jeg hadde reflektert over meg selv, noe jeg i liten grad hadde gjort før og det gjorde mulig for ham å reflektere over seg selv og oppdage seg selv. Vi fikk et mer fruktbart samarbeid og gjensidighet de gjenstående 2 årene av terapien. Jeg hadde forandret meg fra å betrakte hans forsentkomming som utelukkende motstand til å åpne for reflektering over mitt bidrag til den situasjonen vi på en måte var fastlåst i.

Gjensidighet og egalitet

Gjensidighet og egalitet er noe som preger det psykoanalytiske arbeidet til interpersonalister og de fleste relasjonelle terapeuter og analytikere. Dette er en viktig del av arven etter Ferenczi. Slik var det ikke i begynnelsen når Sullivan startet å utvikle sin interpersonlige psykiatri. Han så på terapeuten som en deltakende observatør der hovedvekten ligger på observatørrollen og at terapeuten som ekspert kunne motstå kreftene som trekker en inn som deltaker og på den måten bevare et overblikk over virkeligheten. Men som mange interpersonalister sier i dag: Han kom bare halvveis til Heisenberg. Dagens interpersonalister ommøblerer deltagende observatør til observerende deltaker der vekten ligger på deltaker og medagerende. Jeg tror at noe av dette henger sammen med at man har bevart noe av arven etter Ferenczi, og at det intersubjektive aspekt ved den terapeutiske prosess betones langt sterkere enn på Sullivans tid.

Psykopatologisk teori

En viktig ting som Ferenczi og interpersonalister har parallelle meninger om er at psykopatologi betyr at det har skjedd noe med personen, at han eller hun har vært utsatt for noe i virkeligheten. I Ferenczis artikkel "Confusion of Tongues – the language of passion and tenderness" beskriver han bakgrunnen for incest med at overgriperen feiltolker barnets ømhetspråk med sitt voksne lidenskapsspråk. Freud var sterk motstander av at denne artikkelen skulle publiseres fordi det antagelig rokket ved både libidoteorien og ødipuskomplekset. Artikkelen blir også en understreking av traumer og deprivasjon som utgangspunkt for nevrosen. Opplevelsen av traumer som utgangspunkt for psykopatologi stod som jeg tidligere har sagt svært sentralt i Sullivans tenkning. Selv om Sullivan godt var kjent med Ferenczis tenkning var traumeteori noe som Sullivan selv hadde utviklet uavhengig av Ferenczi. Traumetenkningen var og er helt sentral hos de fleste interpersonalister. Det er derfor et tankekors at traumeproblematikk og seksuelle overgrep mot barn i liten grad er noe som Clara Thompson tok med seg fra tiden hos Ferenczi. Muligens kan dette henge sammen med at hennes klassiske

psykoanalytiske utdanning var en bremsekloss som gjorde at hun vegret seg for et altfor radikalt angrep på libidoteorien og ødipuskomplekset.

Kliniske eksperimenter

I løpet av de 10-12 siste årene Ferenczi fremdeles hadde full arbeidskraft var det to prosjekter som opptok ham mye. Det første var det han kalte aktiv psykoanalyse og i følge Arnold Rachmann etablerte det Ferenczi som en leder når det gjaldt kliniske eksperimenter. Videre etablerte det begrepet elasticitet i den psykoanalytiske situasjonen, introduksjon av ikke-tolkende intervensjoner, forandret analytikers rolle fra nøytral observatør til aktiv ivaretagende respondent og en etablererrolle for utvikling av psykoanalytisk teknikk. Han oppfordret fobikere til å utfordre sin fobiske angst både i den psykoanalytiske situasjon og i det virkelige liv. Han så at tolkninger i den sammenheng hadde sine begrensninger og selv om det kunne føre til en slags intellektuell forståelse, hadde det liten innvirkning på angsten. Men han drev det også vel langt i å utfordre abstinensprinsippet ved å oppfordre pasienter til å nekte seg selv symbolsk seksuell atferd ikke bare i timene, men også i hverdagslivet for å fremkalle seksuelt fantasimateriale. Akkurat det vakte mye irritasjon og aggressivitet hos mange pasienter og resulterte også at en del avsluttet behandlingen prematurt, noe som førte til at Ferenczi etter hvert sluttet med slike oppfordringer. Han innså at ikke bare forbud, men også at overdreven bruk av oppfordringer kunne virke negativt.

Det andre store prosjektet var det han kalte avspenningsterapi som går i en annen retning enn flere elementer fra den aktive terapi. Dette prinsipp involverer reduksjon av spenninger og frustrasjoner i den analytiske situasjon ved empatisk intervensjon fremfor tolkninger, viser omsorg, ømhet og kjærlighet, oppriktighet og ærlighet fra analytiker, emosjonell gjenopplevelse, reduksjon av behovet for makt og kontroll i den terapeutiske relasjonen og gjensidighet i interaksjonen. Gjensidighet er nøkkelordet for prosjektet, og han strakte det så langt at han overfor en pasient Elisabeth Severn etablerte en analyseform der de skiftet mellom rollene som pasient og terapeut annenhver gang. Bakgrunnen for dette var at etter å ha vært Severns analytiker gjennom et lengre tidsrom fant han at analysen hadde gått i stå, og at det kunne henge sammen med at han hadde utviklet en negativ motoverføring til henne. Han hadde et håp om at ved å skiftes på rollene kunne det komme bevegelse i behandlingen igjen og at han kunne finne ut mer om sin negative motoverføring. Dette var jo et eksperiment, men etter hvert fant han ut at denne ordningen innebar vanskelige problemer. Ikke fordi han var redd for å miste autoritet, men fordi den analytiske grunnregel jo krever at man må sette ord på alle assosiasjoner som dukker opp. Dette innebar at hans taushetsplikt om andre pasienter ble utfordret. Denne erfaring gjorde at han konkluderte med at det var uholdbart og han avsluttet derfor det prosjektet. Clara Thompson forsøkte også på den tiden hun oppholdt seg i Budapest noen få ganger med dette, men hun trakk etter hvert samme slutning.

Men gjensidighet som prinsipp og arbeidsform fortsatte, dog uten samme radikale ordning, og preget siden den interpersonlige psykoanalysen og etter hvert den relasjonelle bevegelsen som senere vokste fram. En av interpersonalismens pionerer Edward Tauber som var Edgar Levensons lærebehandler skriver bl.a. en artikkel med tittelen: "Exploring the Therapeutic Use of Countertransference Data" i 1954 hvor han sier at motoverføringsfenomener under visse omstendigheter kan gi en mulighet til å vekke nytt materiale om pasienten, analytikeren, eller relasjonen og at de bli brukt terapeutisk for å øke gjensidig spontanitet. Videre tror han at det er et behov for å utvikle en vitenskapelig metode til konstruktivt å bruke de negative komponentene som er introdusert av terapeuten i behandlingssituasjonen og til å avgjøre hvilke av disse komponentene er viktig å gjøre gjenstand for gjensidig utforskning. Innen den klassiske

tradisjonen synes vekten på den negative verdien av motoverføring å ha avskåret muligheten for å anvende disse reaksjonene til terapeutisk bruk. Den interpersonlige tradisjonen er i stor grad preget av gjensidighet og dermed en felles utforskning av hverandre i relasjonen. Det betyr ikke total likestilling, det vil alltid være en viss skjevhet i forholdet fordi pasienten er kommet for å hjelp med noe og teraputen er der som hjelper.

Greenberg og Mitchell

I 1983 utgav Jay Greenberg og Stephen Mitchell boken *Object Relations in Psychoanalysis and Psychoanalytic Theory*. Begge hadde sin bakgrunn fra William Alanson White Instituttet, men tilhørte også det psykoanalytiske miljøet ved New York University. Den ble av svært mange opplevd som et mesterstykk i komparativ psykoanalyse der forfatterne tar for seg ulike psykoanalytiske teoridannelser og setter dem opp mot hverandre: Freuds drifts og egopsykologi, den interpersonlige tradisjonen, britisk objektrelasjonsteori, amerikansk egopsykologi og selvpsykologien. Utgangspunktet deres var at fokus i psykoanalysen alltid hadde vært pasientens relasjoner med andre. Forfatterne forsøkte å finne ut hvordan disse relasjoner oppstår og hvordan skal de forstås innen rammen av psykoanalytisk teori. De påviste to grunnleggende mønstre: A) Driftsmodellen der relasjonene med andre skapes og utvikles fra behovet for driftstilfredsstillelse og B) Ulike relasjonelle modeller der relasjonene i seg selv oppfattes som det primære. Forfatterne antyder et forsøk på brobygging mellom den interpersonlige tradisjonen der det interpersonlige felt er hovedfokus og objektrelasjonsmodeller der den indre verden av objekter og objektrelasjoner er det sentrale, samt deler av den fremvoksende selvpsykologien - særlig de som var opptatt av intersubjektive perspektiver. På en måte ble det også et forsøk på brobygging mellom to kontinenter: det amerikanske og det europeiske. Dette arbeidet skapte fort en økende interesse for utviklingen av relasjonelle tenkemåter. Noen få år senere (1988) blir det utgitt to verker som skulle føre til et voldsomt oppsving av terapeutisk aktivitet og teoretisering på relasjonelle premisser og etter hvert fremvekst av en mengde relasjonell faglitteratur. Det var Judith Duponts redigering og engelske oversettelse av Ferenczis kliniske dagbok, samt Mitchells "Relational Concepts in Psychoanalysis: An Integration", hvor han videreutvikler temaene fra boken han skrev sammen med Greenberg. Fra da av var Mitchell selve fyrtårnet i utviklingen av den relasjonelle forståelsen og en mengde bøker og artikler og hans nærmeste samarbeidspartner ble Lewis Aron ved det psykoanalytiske utdanningsprogrammet ved New York University.

Hvor ble det av Ferenczi og den ungarske skolen i USA?

Men samtidig er det et tankekors at hverken boken Greenberg og Mitchell utga i 1983 eller boken Mitchell skrev i 1988 inneholdt noen referanse til Ferenczi. Når man tenker på at de begge hadde sin utdanning fra William Alanson White Institute for Psychoanalysis and Psychotherapy skulle man kanskje tro at det ville være naturlig å forvente at de også refererte til Ferenczi. Clara Thompson var fra 1946 til 1958 leder av White instituttet og innførte lesning av Ferenczis tenkning i instituttets studieplan, men etter 1958 forsvant Ferenczi fra denne. Fra slutten av 1950 årene fram til 1990 var han ikke oppført i biografier eller omtalt som en viktig skikkelse i psykoanalysens historie. Jones karakterdrap på Ferenczi hadde nok også hatt sin innflytelse i den interpersonlige bevegelsen. Duponts engelske oversettelse av Ferenczis kliniske dagbok skapte derimot en renessanse for Ferenczis arbeider ikke bare i Amerika, men også her i Europa og Ferenczi er i dag akseptert ikke bare av interpersonlister, men også blant main-stream analytikere er han akseptert som en viktig bidragsyter. I den anledning minner jeg om Daniel Sterns et al sin artikkel (1998) *Non-Interpretive Mechanisms in Psychoanalytic Therapy: The "Something More" Than Interpretation*. *Int. J. of Psychoanal.* 79: 903-921.

I 1991 ble tidsskriftet "Psychoanalytic Dialogues" grunnlagt av Stephen Mitchell og han var fra starten redaktør frem til et år før han døde i slutten av 2000. Allerede fra første nummer der bl.a Irwin Hoffman publiserte sin artikkel "Toward a Social-Constructivist View of the Psychoanalytic Situation" anslås en tone som har preget tidsskriftet hele tiden – invitasjon til debatt og ulike synspunkter og ble hovedarenaen for den relasjonelle bevegelsen ved siden av White foreningens Contemporary Psychoanalysis. I begge disse tidsskriftene lever svært mye av Ferenczis tanker i beste velgående. Duponts oversettelse av Ferenczis kliniske dagbok som viser en helt annen person enn det han ble presentert som av Jones. Den rehabilitering av Ferenczi som siden har funnet sted savner sidestykke i psykoanalysens historie.

Jeg nevnte tidligere Franz Alexander. Han var ungarer og tidlig i kontakt med den psykoanalytiske Budapestgruppen. Han var positivt opptatt av Ferenczis arbeider og skrev flere artikler om han. Han reiste etter hvert til USA og ble invitert til å bygge opp en forskningsgruppe ved Chicago University. Med seg hadde han også et godt kjennskap til Ferenczis arbeider og han hadde allerede skrevet flere artikler om Ferenczi og som han arbeidet videre med i Chicago der han også skrev boken "Fundamentals of Psychoanalysis" fra 1949, og sammen med French boken "Psychoanalytic Therapy. Principles and Applications" i 1946. Det er der det understrekes pasientens behov for en korrigerende emosjonell opplevelse. Det kan virke som han fremstilte dette som sitt egen funn, men dette var et begrep han hadde fra Ferenczi og som utløste massiv kritikk fra mange i det psykoanalytiske establishment i USA. I Chicago eksperimenterte han med behandling som bekrefter betydningen som Ferenczi gav til emosjonelle opplevelser gjennom behandlingen, både i overføringen og situasjoner utenfor som den viktigste terapeutiske faktor. Han understreker at den læring pasienten kan oppnå ikke er læring primært som en intellektuell prosess. Vanligvis kan pasienter forestille seg hva som vil være fornuftige og sunne reaksjoner til ulike situasjoner, men pasienten kan ikke anvende kunnskap pga hans angst, mangel på selvtilit, skyld eller intenst hat eller grådlig kjærlighetsbehov. Terapien må sammenlignes med en emosjonell gymnastikk. Men Aleksander synes også å ha en overdreven tillit til analytikers evne til objektivitet ut fra tanken om at han ikke er emosjonelt involvert. Dette har nok vært med på å forme noe av kritikken mot ham for å være manipulerende og beregnende.

Også østerrikeren Heinz Kohut kom etter hvert til Chicago og miljøet ved Chicago University der han utviklet sine tanker om selvpsykologien. Hans tanker om betydning av empati og transmuting internalizations fikk etter hvert betydelig gjennomslag på begge sidene av Atlanteren. Hans tanker vakte også oppmerksomhet her i landet selv om det kan se ut som om der er inntrådt en viss stagnasjon og noe splittelse blant de som arbeider ut fra selvpsykologiske referanserammer. Kohut var også påvirket av Ferenczis tanker og referer til deler av hans arbeid.

Til slutt la meg nevne en annen ungarer, Sandor Rado, som også hadde utgangspunkt i Budapestgruppen rundt Ferenczi. Han ble hentet til New York fra Berlin for å lede og revidere utdanningsprogrammet ved New York Institute of Psychoanalysis i 1932. Etter hvert ble han i økende grad kritisk til Instituttets ortodoksi og medlemspolitikk og havnet i en stor konflikt med Instituttets leder Lawrence Kubie. I 1942 ble Rado fratatt stillingen som undervisningsleder og han og andre etablerte seg ved Columbia University og opprettet et psykoanalytisk Institutt der. Rado var lederen i denne gruppen. De forhandlet seg også til fortsatt medlemskap i American Psychoanalytic Association. Ved New York Institute drev Kubie fram et strengere freudiansk pensum. Det var en tidsepoke med mange stridigheter og sterke personligheter som kjempet om alburom.

UTVALG FOR ETTERUTDANNING

INFORMASJON OM MEDLEMSMØTER

INSTITUTTET INVITERER TIL FAGMØTE

Onsdag 7. september 2016 kl. 19.00-21.00

i Instituttet sine lokaler i Nydalsveien 15, 2.etg

MALIN FORS

FELLESLESING AV JOURNAL I PSYKOTERAPI: ET FEMINISTISK, PSYKOANALYTISK FORSLAG OMKRING NARRATIV OG AUTONOMI

Malin Fors forteller om hennes og Nancy McWilliams nylig publiserte artikkel *Collaborative reading of medical records in psychotherapy: A feminist psychoanalytic proposal about narrative and empowerment* (i *Psychoanalytic Psychology*). Fors og McWilliams mener felles journallesing i lag med pasienten i psykoanalytisk orientert psykoterapi kan styrke den terapeutiske alliansen, øke gjensidig forståelse av pasientens problemer og støtte pasientens autonomi, ansvar og selvrespekt. De diskuterer hvordan, når og hvorfor intervensjonen kan gjennomføres og hvordan den kan integreres i en psykoanalytisk tankemodell med hensyn til begreper som overføring, motoverføring, selvavsløring og den åpenbare risikoen med splitt mellom eks. en tidligere (devaluert) terapeut og en nåværende (idealisert) terapeut. I litteraturen har det tidligere vært faglige diskusjoner om hvorvidt psykiatriske pasienter «tåler» å lese sin egen journal eller om de er for «ømtålige eller ustabile». I kontrast til det argumenterer Fors og McWilliams for at metoden er særlig egnet for personer med mer alvorlig psykiatrisk problematikk.

Malin Fors er psykologspesialist i klinisk psykologi med psykoterapi og er utdannet ved Göteborgs universitet og Institutt for psykoterapi. Hun arbeider til daglig ved VPP Hammerfest, Finnmarkssykehuset og i privatpraksis. Denne artikkelen er den første i et teoretisk dr.philos.-løp.

Artikkelen er publisert [Open Access](#) til gratis nedlastning for eget bruk.

Fagmøtet er åpent for både medlemmer, kandidater og andre interesserte.

VELKOMMEN!

DET ÅRLIGE VEILEDERSEMINARET – 23. og 24. september 2016

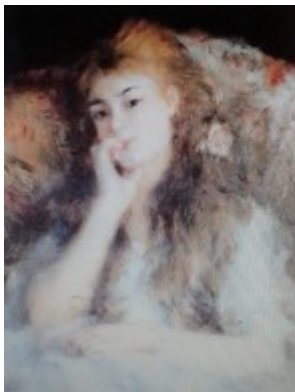
Det årlige veilederseminaret blir i år med Franziska Ylander, psykiater og psykoanalytiker fra Stockholm. Hun er president i European Psychoanalytic Federation. Ylander har hatt en særlig interesse for veiledning og for hva lærlingsmål for utdanningen bør være.

Alle med veiledningsoppgaver ved instituttet oppfordres til å delta i seminaret, som er åpent for alle medlemmer.

Mer informasjon kommer senere, men sett gjerne av datoene:

fredag 23. september (ettermiddag/kveld) og lørdag 24. september 2016.

ARVEN ETTER FREUD

INSTITUTTET INVITERER TIL FAGMØTE

Onsdag 5. oktober 2016 kl. 19.00-21.00

i Instituttet sine lokaler i Nydalsveien 15, 2.etg

Torberg Foss: Arven etter freud

Torberg Foss er psykolog og psykoanalytiker og arbeider som avtalespesialist i Oslo. Han utgav i 1990 boken «Psykoanalysens hemmelighet», om psykoanalysens aktualitet, vist gjennom essay og samtaler med 8 franske psykoanalytikere. I 2009 disputerte han som dr. philos med avhandlingen «Close to the particular: The Constitution of Knowledge from Case Histories in Psychoanalysis». Han underviser på Psykoanalytisk institutt, men også utenfor 'murene'. Han er også opptatt av vilkårene for klinisk arbeide i dagens psykiatri, og skriver og underviser om dette temaet. Han har arbeidet som redaktør i tidsskriftet "The Scandinavian Psychoanalytic review", fram til januar 2016.

Når Torberg Foss diskuterer hva arven etter Freud består i vil han komme inn på spørsmål som: Kan det være at man blir mer åpen overfor pasienter og mer fri i tanken ved å forholde seg til en klassiker som Freud? Kan det være at senere og mer moderne teorier er minst likeså styrende og bastante i forhold til ens praksis som det man ofte tenker om den klassiske psykoanalyse? Ett Fokus vil være å se nærmere på den spesielle form for viten Freud etterlot seg, og hva det innebærer for den enkelte å forholde seg til den i dag.

Møtet er åpent for medlemmer og kandidater, og andre interesserte.

SEMINAR MED SARAH NETTLETON – OM CHRISTOPHER BOLLAS

I 2010 holdt Sarah Nettleton en seminarserie for oss om Christopher Bollas' metapsykologi. Vi har nå gjort avtale med henne om et nytt seminar 17. og 18. februar 2017, hvor hun vil fokusere på Bollas' tenkning om klinikk.

Sarah Nettleton er psykoanalytiker med privatpraksis i London. Hun har i flere år vært redaktør for Christopher Bollas, som gjennom årenes løp har gitt ut en rekke bøker. Nettletons bok *The Metapsychology of Christopher Bollas: an Introduction* forventes utgitt i løpet av 2016.

Mer informasjon om seminaret kommer senere.

Kandidater og medlemmer: Sett av tiden!

FERENCZI WORKSHOP III - lørdag 5.nov 2016. kl. 09.00 - 15.00

Tema: Mutual analysis (Gjensidig analyse).

Dette var Ferenczis siste eksperimentering med klinisk psykoanalyse. Han hadde i mange år hatt en amerikansk terapeut / healer i terapi (Elisabeth Severn), og sammen med henne utviklet sentrale elementer av det som oppfattes som Ferenczis bidrag til psykoanalysen: Aktiv analyse, elastisitet og fleksibilitet, betydningen av tidlige traumer og til slutt *mutual analysis*. Dette er beskrevet i hans *kliniske dagbok*. Bakgrunnen for dette eksperimentet var at Elisabeth Severn mente at Ferenczi hadde for mye negativ motoverføring til henne, grunnet et dårlig forhold til sin mor, og hun ønsket å analysere Ferenczi. Ferenczi godtok dette, og ha la seg ned på benken.

Elisabeth Severn hadde sannsynligvis rett i sine antakelser. Ferenczis hadde ikke hatt et nært forhold til sin mor, og faren døde også mens han var ung. Han strevde med å finne seg til rette i sitt forhold til kvinner. Dette gjaldt i privatlivet og i analysene. Hans "berømte" grenseoverskridelse skjedde i analysen av en ung kvinne, som var datter av hans elskerinne og senere kone. Han ba Freud om hjelp, og fikk det. Men dette var i 1913, lenge før ideen om gjensidighet i analysen ble realisert.

Ferenczi fant ut var at gjensidighet i analysen var et for komplisert eksperiment. Bl.a. ville han bryte sin taushetsplikt overfor andre pasienter dersom han fortalte det til sin "analytiker". Det er heller ikke andre som har forsøkt seg på å videreføre disse eksperimentene. Likevel - ideen om analysen preget av gjensidighet er ikke død. Det er særlig representanter for den relasjonelle og interpersonlige retningen som har utviklet dette videre, som et brukbart instrument eller virkemiddel i en analytisk setting. Og sett i sammenheng med dagens offisielle helseidealer om bruker-medvirkning er dette en absolutt aktuell problemstilling.

Men hva betyr dette i praksis? Det er det vi ønsker å rette søkelyset på i Ferenczi III- workshopen.

Opplegget blir noenlunde likt de forrige workshopene, hvor vi ønsket en aktiv deltakelse fra de som kommer.

Agnar Berle: "Utviklingen av større gjensidighet i psykoanalyse og psykoterapi etter Ferenczi".

Agnar skriver om dette innlegget: "Mitt eget innlegg vil være om utviklingen av en analyseform med utgangspunkt i Ferenczi, dog med ivaretagelse av et visst asymmetrisk forhold mellom pasient og analytiker. Slik Ferenczi praktiserte var forholdet altfor symmetrisk. Vi må ta hensyn til at pasienten

kommer for å få hjelp og at det er terapeutens ansvar å organisere rammer innen etisk forsvarlige rammer. Ferenczi så jo dette selv etterhvert og skriver at gjensidig analyse i den form han forsøkte kun ville være passende for et lite antall pasienter, samt at han ikke kunne sette ord på alle "frie" assosiasjoner i pasientrollen på grunn av hans egen taushetsplikt. Jeg vil forsøke å beskrive hvordan Ferenczi gav inspirasjon spesielt innen interpersonlig og relasjonell psykoanalyse til utviklingen av større gjensidighet mellom partene i den analytiske dyaden og ender opp med Benjamin Wolstein som lanserte begrepet coparticipant inquiry og hans elev John Fiscalini sin videreutvikling av dette til det han kalte coparticipant psychoanalysis".

Tormod Knutsen: Forholdet mellom Ferenczi og Freud - et historisk eksempel på mutual analysis?

Ferenczi var Freuds analysand, men også hans nære venn og kollega i en årrekke. Allerede på båten til Amerika i 1909 ville Ferenczi gjerne analysere Freuds drømmer, men Freud reservert seg. Senere gikk altså Ferenczi i analyse hos Freud. Den omfattende brevvekslingen de to hadde, kan ses på som en kontinuerlig (gjensidig?) analyse, innbefattet den kliniske dagboken. Disse to mennene strevde med sitt forhold til hverandre. Noen hevder at Freud må ha brukt elementer fra analysen av Ferenczi i den siste feiden mellom de to, og han fortsetter diskusjonen med Ferenczi (Den endelig og uendelige analysen, 1937) etter dennes død. Har dette noen konsekvenser for klinisk arbeid i dag?

Det blir to eller tre *kliniske bidrag*.

Rammen blir som tidligere - Instituttets lokaler med lunsj - til lavkost.

Ann-Kristin, Lulia, Kjetil-Andre, Agnar og Tormod

KURS OG KONFERANSER

The British Psychoanalytic Society inviterer til
English Speaking Weekend Conference 2016 14-16 oktober

Tema: Metapsychology in the consulting room

Se mer her: http://www.psykoanalyse.no/wp-content/uploads/2015/10/English_speaking_weekend_2016-conference-brochure.pdf

SEMINARVIRKSOMHETEN

NYE SEMINARER FRA HØSTSMESTER 2016

INNFØRINGSSEMINAR I OSLO

1. Seminar leder Eystein Victor Våpenstad

Psykolog Terje Jøraas
Psykolog Hege Prestby Andersen
Lege Beate Engelsvold
Psykolog Andreas Ekeberg
Psykolog Eva Lundborg
Lege Simone Solli
Psykolog Ole Magnus Øyvindsson Vik
Lege Jan Eirik Fagerheim

2. Seminarleder Laila Hjulstad

Psykolog Ingeborg Bjordal Hansen
Psykolog Anders Wiik
Psykolog Keir Fischer-Griffiths
Psykolog Øystein Førre
Lege Anja Nordermoen
Lege Petter Flagestad
Psykolog Anne Hortemo
Lege Alexander Nilsson Åhrman

INNFØRINGSSEMINAR I KRISTIANSAND

Seminar leder Kjartan Thu

Psykolog Kerstin Haddas
Lege Philip Laust Nissen
Psykolog Mette Vaarning
Psykolog Rune Hartgen
Lege Liv Tveit Walseth
Lege Erlend Lunde
Lege Lisa Amundsen
Lege Anna Grindvik

VIDEREGÅENDESEMINAR I OSLO

1. Seminar leder Rune Johansen

Lege Merete Isachsen
Psykolog Andreas Rutlin
Lege Anders Gaasland
Psykolog Elena Tuveng
Psykolog Cecilie Roberg
Psykolog Dan Satterup-Melkane

2. Seminar leder Jon Morgan Stokkeland

Lege Audun Eggen
Lege Thomas Linhart
Lege Tonje Charlotte Emorsten
Psykolog Kjetil Rønningen
Psykolog Anne Marie Frøkedal
Psykolog Alexander Aarvik

Nina Anne Berge

Psykiater og psykoanalytiker Nina Anne Berge er død, 63 år gammel, etter lang tids sykdom. Nina vokste opp i Bergen, og etter gymnasen dro hun til Tromsø og gikk på det første kullet som gjennomførte medisinstudiet der, i 1979.

Etter turnustid og autorisasjon begynte hun å arbeide ved Psykiatrisk klinikk, Haukeland sykehus. Tidlig i spesialiseringen meldte hun seg på utdanning ved Institutt for psykoterapi og ble etter få år en viktig bidragsyter, både som seminarlærer og i Instituttets faglige aktivitet for øvrig. I tillegg påtok hun seg den store oppgaven det er å ta utdanning ved Norsk psykoanalytisk institutt, og hun var en av svært få med den utdanningen i Bergen. Nina følte seg aldri ferdig utdannet, hun fulgte med i litteratur og på seminarer, nysgjerrig på det som rørte seg i fagfeltet. Gjennom 20 år var hun med i en liten kollegagruppe: Ved å eksponere og diskutere utfordrende problemstillinger bidro hun til å sikre behandlingskvalitet og til å utvide klinisk forståelse. I en periode var Nina med i styret i Norsk psykiatrisk forening, og hun var også medlem av Psykoterapiutvalget.

Gjennom årene med sykdom kjempet Nina seg gang etter gang tilbake til sitt arbeid etter langvarige sykemeldinger. Faget, pasientene og kollegene var en viktig del av livet hennes, og da hun til slutt ble tvunget til å avslutte, var det med tungt hjerte. Hennes altfor tidlige bortgang er et stort tap for fagmiljøet, ikke bare i Bergen, men også for utdanningsaktivitetene ved Institutt for psykoterapi og Norsk psykoanalytisk institutt. I Bergen var hun gjennom mer enn en generasjon en engasjert psykoterapeut, psykoanalytiker og veileder for blivende psykiatere, psykoterapiveiledere og utdanningskandidater.

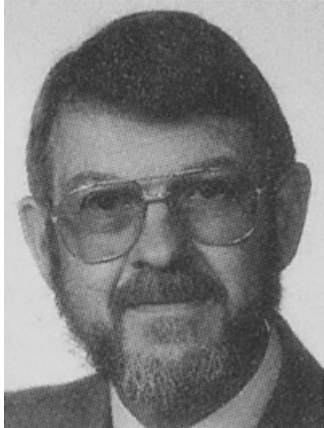
Fremtredende ved Nina var hennes evne til å la seg berøre og engasjere. Det var viktig for henne, gjennom tilstedeværende lytting å prøve å forstå den enkeltes livsvilkår, vansker og lidelse. Hun kombinerte teori og faglig kunnskap med respekt og ydmykhet for den enkelte pasient og hver utdanningskandidats egenart og utfordringer. Hun hadde en egen evne til å gripe det basale og til å sette i gang refleksjoner.

Det fulgte mye latter med Nina, litt galgenhumor, alltid godartet, lite selvhøytidelig. Hun kunne fryde seg over «treffende og litt ironiske bemerkninger» og hadde ikke så få av dem selv heller. Nina ble for flere av oss en venn for livet, hvor hennes innlevelse og engasjement i andre skapte et spesielt vennskap som få andre kan erstatte. Det er enkelt ikke å glemme henne. Vi minnes i takknemlighet. Våre tanker går til Ivar og resten av familien, som hun satte foran alt.

A Færden I F Iversen T Knutsen K Magerøy D Nilsen L Ørbeck

Nina Berge var en viktig person for instituttet både som seminarlærer, lærerapeut og veileder. Minneordet er tidligere publisert i Tidsskrift for norsk legeforening 2016;136.

Jan Munthe-Kaas

Psykiater Jan Munthe-Kaas døde 13. januar 2016 etter lang tidssykdom. Han ble 82 år gammel.

Han tok eksamen artium ved Kongsberg gymnas i 1950 og sin medisinske utdanning i Heidelberg, hvor han ble cand.med. i 1960. Etter turnustjeneste arbeidet han i åtte år som distriktslege i Lofoten.

Etter et kort opphold i Sverige tiltrådte han som stadslege i Kongsberg i 1971, en stilling han hadde til 1978.

Psykiatrisk spesialistutdanning tok han ved Modum Bads nervesanatorium og Åsgård sykehus i Tromsø. Dette var i en tid hvor psykiatrien var i sterk utvikling, bl.a. med større søkelys på borderlinepersonlighetsforstyrrelser. Munthe-Kaas ble særlig begeistret for den psykodynamiske tilnærmingen overfor disse pasientene. Han drev psykiatripraksis i Kongsberg fra 1982 til 2004, og der ble etter hvert kvalifisert psykoterapeutisk behandling et tilbud til ulike pasientgrupper.

I 1984/85 utdannet han seg ved Institutt for psykoterapi og var medlem der i over 25 år. Han fordypet seg videre i interpersonlig og relasjonell psykoanalyse. I 1989 ble han godkjent psykoterapiveileder i psykodynamisk psykoterapi i Den norske legeforening. Han var den eneste praktiserende psykiateren i Kongsberg. Det ble viktig å bevare og utvikle det psykoterapeutiske rommet innenfor denne rammen, bl.a. ved å la de fleste pasientene ligge på benk, altså den «klassiske» psykoanalytiske posisjonen.

Han ble høyt respektert av sine pasienter, og han var svært dedikert til oppgaven som psykoterapeut. Han pleiet nær kontakt med andre psykodynamisk orienterte leger og psykologer, særlig blant kollegene ved Institutt for psykoterapi. Som kliniker var Munthe-Kaas preget av en evne til å tenke nytt om pasientens tilstand og behandlingsbehov. Som kollega fremsto han som trygg og godt integrert, med et stillfarente og behagelig vesen. Han opptrådte vennlig, men bestemt i faglige sammenhenger, og var en mann som ble lyttet til.

Han var glad i klassisk musikk og likte å spille piano. Før han bestemte seg for å bli lege hadde han også vurdert å satse på musikk som levevei. De to store interessene han hadde i sitt liv, er blitt ivaretatt og ført videre av hans barn: Sønnen er kantor, og begge døtrene er leger.

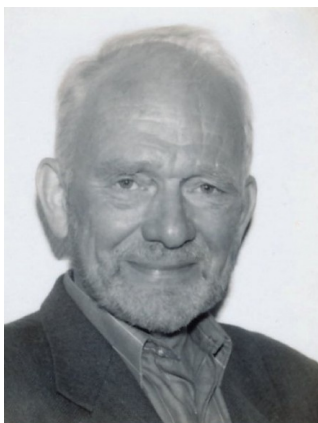
Ved Jan Munthe-Kaas' bortgang er en av de viktige representantene for distrikts-psykoterapien gått bort. Han vil bli savnet som lege, psykoterapeut, kollega og venn, men i første rekke går våre tanker og medfølelse til hans kone Gunvor og nærmeste familie.

For kolleger ved Institutt for psykoterapi

Frode Finseth

Tormod Knutsen

Christian Holger Fangel

Christian Fangel sovnet stille inn 8 april 2016 med sine nærmeste rundt seg. Han ble født 26 juli 1934 i Oslo.

Etter gymnaset tok han medisinstudiet og ble uteksaminert i Oslo i 1960. Han hadde turnus på Narvik sykehus og Skjervøy distrikt. Etter turnus vendte han tilbake til Oslo og barne- og ungdomspsykiatri og voksenpsykiatri. Han ble spesialist i psykiatri i 1973, i barnepsykiatri i 1974.

Han tok utdanning ved Institutt for psykoterapi og ble godkjent veileder i 1973. Videre engasjerte han seg i Institutt for psykoterapi fra tidlig på 1970 tallet hvor han var instituttbestyrer 1971-1973.

I 1974 vendte han tilbake til Nord-Norge og virket der til 1986. Han var på denne tiden eneste psykoterapiveileder i Nord-Norge. Han var der med å bygge opp barne- og ungdomspsykiatrien og hadde veiledning og undervisning i Bodø, Tromsø og Kirkenes.

Over flere år var han engasjert i etterutdanningen ved Instituttet, bl.a. etablerte han Faglig Forum, som ble videofilmet, til utlån for medlemmer utenfor Oslo. I forbindelse med revisjon av organisasjonsplanen i 1997, ble denne funksjonen videreført gjennom etablering av Utvalg for etterutdanning og opprettelsen av de regionale kontaktpersonene. Med Christian Fangel er derfor en av foregangspersonene ved Instituttet gått bort. Våre tanker går til hans nærmeste familie.

For kolleger ved Institutt for psykoterapi

Jan Ole Røvik

Tormod Knutsen

ANNEN INFORMASJON

NYE MEDLEMMER

Vi ønsker 8 nye medlemmer velkommen

Disse er:

Psykologene:

Oliver Hörnlein, Kristiansand

Rune Bjørngo, Kristiansand

Synøve Harstad, Oslo

Jan K. Grøttum, Lillestrøm

Legene:

Jørgen Rygh, Bærum

Britt Børven, Porsgrunn

Magnhild Songstad Høivik

Harald Stockman utnevnt til æresmedlem

Medlem har han vært siden "urtiden". Har han vært styreleder, vært medlem og tidvis leder i samtlige av instituttets underkomiteer. Og han har tatt ansvar i vårt internasjonale nettverk EEFP og for IFP kongressen vi arrangerte her i Oslo. Han har i mange år vært lærer, veileder og lærebehandler. Og ikke minst har han vært en meget sentral og aktiv miljøbygger innad i Instituttet i kraft av sin personlighet og ved å ha sitt kontor og daglig virke i Baldersgate så vel som i Nydalen. Forslagsstillerne: Kari Holm Tor Jakob Sandvik Gjermund Tveito

Vi gratulerer Harald Stockman med æresmedlemskap ved Instituttet!

Lesegruppe for psykodynamisk teori

Det startes nå en lesegruppe i Oslo med formål om å skape et faglig felleskap for dem som er særlig interessert i psykodynamisk teori. I gruppen vil det legges til rette for diskusjoner rundt kliniske erfaringer i lys av aktuell litteratur, i tillegg til hyggelig samvær i et faglig felleskap. I utgangspunktet vil fokuset være på litteratur tilknyttet teoretikere som Bion, Lacan og Winnicott. Møtene vil holdes ca. en gang i måneden. En etablert lesegruppe gir mulighet til å arrangere seminarer, eventuelt i samarbeid med lesegruppen som er i Bergen. Om dette høres interessant ut så ta kontakt på mail Eirik.Paulsberg@gmail.com

Lesegruppen er en frittstående gruppe og ikke i Instituttets regi.

LEDIGE LOKALER

Leiefellesskapet i Professor Dahlsgt. 18 vil ha ledig to kontor fra høsten 2016.

Om dette er av interesse, send brev til :

Leiefellesskapet i Prof. Dahlsgt 18

Prof Dahlsgt 18, 0353 Oslo

Eller mail til: bajos-l@online.no

Vennlig hilsen Bård Jostein Lid

«Kontor vil bli ledig i etablert fellesskap med psykiatere og psykologer sentralt i Oslo fra november 2017: Kristian Augusts gate 13, Tullinløkka.

Interesserte kan kontakte Marit Sæbø p-ma-s@online.no

Ledig lite kontor i Colosseum Psykologsenter 1,2,3 dager fra august 2016.

Interesserte kan ta kontakte Ingrid E Magnussen ingelma@online.no / 93053216

God sommer til alle!

